

Journal of Linguistics

Dilbilim Dergisi

ISSUE SAYI 43
YEAR YIL 2024

Dizinler / Indexing and Abstracting

SOBİAD

Index Islamicus

Academic Journals Index-Ajindex

MLA International Bibliography

MELA-Middle East Librarians Association

EBSCO Communication Source

EBSCO Central & Eastern European Academic Source

Erih Plus

Gale Cengage

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Sevtap KADIOĞLU
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Letters, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Responsible Manager

Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Letters, İstanbul, Türkiye

Yazışma Adresi / Correspondence Address

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü
Ordu Cad. No: 6, Laleli, Fatih 34459, İstanbul, Türkiye
Telefon / Phone: +90 (212) 455 57 00 / 15960
E-mail: jol@istanbul.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iudilbilim>

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt,
Fatih / İstanbul, Türkiye
Telefon / Phone: +90 (212) 440 00 00

Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yazarlar sorumludur.
Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Yayın dili Türkçe, İngilizce ve Fransızca'dır.
The publication languages of the journal are Turkish, English and French.

Nisan ve Ekim aylarında, yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası, hakemli, açık erişimli ve bilimsel bir dergidir.
This is a scholarly, international, peer-reviewed and open-access journal published biannually in April and October.

DERGİ YAZI KURULU / EDITORIAL MANAGEMENT BOARD

Baş Editör / Editor-in-Chief

Assoc. Prof. Dr. Mehmet AYGÜNEŞ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– mehmet.aygunes@istanbul.edu.tr

Baş Editör Yardımcısı / Co-Editor-in-Chief

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – melmali@istanbul.edu.tr

Yazı Kurulu Üyeleri / Editorial Management Board Members

Prof. Dr. Hayati DEVELİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – develi@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nedret ÖZTOKAT KILIÇERİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye – nedret.oztokat@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nurcan DELEN KARAAĞAÇ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye
– nurcan.karaagac@istanbul.edu.tr

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – melmali@istanbul.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– mehmet.gurlek@istanbul.edu.tr

Alan Editörü / Section Editor

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – melmali@istanbul.edu.tr

Editöryal Asistan / Editorial Assistant

Arş. Gör. Abdullah TOPRAKSOY – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– abdullah.topraksoy@istanbul.edu.tr

Dil Editörü / Language Editor

Elizabeth Mary EARL – Istanbul University, Department of Foreign Languages, Istanbul, Türkiye – elizabeth.earl@istanbul.edu.tr

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Anaid DONABÉDIAN – Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Laboratoire Structure et Dynamique des Langues, Paris, Fransa – adonadebian@inalco.fr

Prof. Dr. Hayati DEVELİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – develi@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Heather NEWELL – Université du Québec à Montréal, Faculty of Social Sciences, Department of Linguistics, Montreal, Kanada – newell.heather@uqam.ca

Prof. Dr. İclâl ERGENÇ – Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü, Ankara, Türkiye – iergenc@humanity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. Eva A. CSATO – Uppsala University, Faculty of Languages, Department of Linguistics and Philology, Uppsala, İsveç – eva.csato@lingfil.uu.se

Prof. Dr. Kâmil İŞERİ – Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İzmir, Türkiye – kamil.iseri@deu.edu.tr

Prof. Dr. Nedret KILIÇERİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye – nedret.oztokat@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nurcan DELEN KARAAĞAÇ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye – nurcan.karaagac@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Selçuk İŞSEVER – Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü, Ankara, Türkiye – isserver@humanity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. Şigaru YAMADA – Tokyo University, Tokyo, Japonya

Prof. Dr. Yeşim AKSAN – Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dilbilimi Bölümü, Mersin, Türkiye – yaksan@mersin.edu.tr

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – melmali@istanbul.edu.tr

Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ – Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İzmir, Türkiye – soner.aksehirli@ege.edu.tr

Dr. Stefano CANALIS – Boğaziçi Üniversitesi, Faculty of Arts and Sciences, Department of Linguistics, İstanbul, Türkiye – stefano.canalis@boun.edu.tr

Doç. Dr. Thomas SCHOENEMANN – Indiana University, College of Arts and Sciences, Department of Anthropology, Indiana, ABD – toms@indiana.edu

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

PhonoBot: A Chatbot for Sound Changes

Özkan YAVUZ 1

Birleşik Sözcüklerde Ortografik Boşlukların Algılanması Üzerine: Birleşik Sözcüklerin Yazımında Bir Örüntü Var mıdır?

On the Perception of Orthographic Gaps in Compound Words: Is There a Pattern in the Spelling of Compound Words?

Gamze HALLI 17

Bâbü'r'ün Mübeyyen Der Fıkh Adlı Eserinde Organ Adları ile Oluşturulan Kalıplaşmış Dil Birimleri

Styled Language Units Created with Organ Names in Bâbü'r's Work Called Mübeyyen Der Fıkh

Derya DOĞAN 37

Speech Acts and Personal Narrative: Analysing Meghan Markle's Use of Speech Acts

Sevim İNAL, Nalan Erçin KAMBUROĞLU 57

PhonoBot: A Chatbot for Sound Changes

Özkan YAVUZ*

*İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Dilbilimi Araştırmaları, İstanbul, Türkiye

ORCID: Ö.Y. 0000-0003-3681-0470

Corresponding author:

Özkan YAVUZ,
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Dilbilimi Araştırmaları, İstanbul, Türkiye
E-mail: ozkanyvz34@gmail.com

Submitted: 24.01.2024

Revision Requested: 20.04.2024

Last Revision Received: 10.12.2024

Accepted: 10.12.2024

Published Online: 07.02.2025

Citation: Yavuz, Ö. (2024). PhonoBot: A Chatbot
for Sound Changes. *Dilbilim Dergisi - Journal of
Linguistics*, 43, 1-16.
<https://doi.org/10.26650/jol.2024.1425239>

ABSTRACT

The use of artificial intelligence is gradually expanding in various fields today. Its applicability to many areas and its ability to make people's lives easier can be considered as the strongest points of AI. Artificial intelligence systems enable people to access information faster and can also provide an interactive and individualised education environment. Chatbots, one of the most common examples of artificial intelligence, can chat with people using natural languages such as Turkish and English. It can be said that the communication environment offered by chatbots has enabled them to become widespread in the field of education. People go through social, cultural and economic changes over time. These changes shaped according to people's needs can lead to various changes in language as in the education environment. As one of the most important elements of language and communication, sound can be affected by this situation and cause various sound changes to occur in words over time. This study focuses on the PhonoBot developed to facilitate students and instructors in accessing information and examples related to sound changes more quickly. The purpose, design, user interaction, and potential benefits that PhonoBot can provide to users are the main subjects of this study.

Keywords: Chatbot, Linguistics, Phonology, Artificial Intelligence, Sound Changes

Introduction

The developments in artificial intelligence that started with Alan Turing's question have led to innovations in education as well. Artificial intelligence, especially in recent years, is widely used in various fields such as health, finance, defence, and education. It would be appropriate to say that the main reason for the widespread use of AI is its ability to make human life easier. Various AI applications are being used in today's world, and chatbot is one of them.

Chatbots can simply be defined as the systems that enable human-machine interaction and have a wide range of applications. As the chatbots can provide personalised and interactive learning environment, they hold a significant position in education. Chatbots can be used in education for various purposes such as machine translation, text analysis, educational support systems, and language teaching/learning.

Language ensures the continuation of human life as a fundamental tool used to convey thoughts, cultures, and knowledge. Language, as a dynamic and intricate system, plays a vital role in human communication, evolving through the interplay of cultural, social, political, and technological factors. The continuous evolution of language is a reflection of societal changes propelled by factors such as migration, trade, and technological advancements. At its core, language thrives on sound, with sound changes serving as vital components. This linguistic evolution, examined through both diachronic and synchronic lenses, unravels the tapestry of human communication. Understanding these linguistic nuances called sound change is crucial as they shed light on the ever-changing speech patterns of societies and reveal both similarities and differences among them.

A chatbot called “*PhonoBot*” is designed for students and instructors to learn and teach the sound changes. This study focuses on its purpose, design, user interaction and the potential benefits for users. PhonoBot is designed to enable users to interactively access information about sound changes, reducing the time it takes for them to reach relevant information.

1. Artificial Intelligence

The Turkish Language Association defines *Intelligence* as “the ability to think, reason, learn, visualise concepts and objects, perceive objective facts, judge, draw conclusions, control the body, perceive emotions correctly, evaluate, invent, etc. the full range of talents and skills of human beings” (TDK, n.d.). The American Heritage Dictionary (n.d.) defines it as; “the ability to acquire, understand and use knowledge”. It is also defined as “the ability to learn, understand, and make judgments or have opinions that are based on reason” in the Cambridge Dictionary (Cambridge, n.d.). McCarthy (2007) defines intelligence as “the computational part of the ability to achieve goals in the world. Varying kinds and degrees of intelligence occur in people, many animals and some machines.” People are born with a certain level of intelligence, and various factors such as social environment, education level and learning ability affect their intelligence throughout their lives. The intelligence that human beings born with has enabled them to create and invent new ways to make their life easier from the early ages to today’s modern world. *Artificial Intelligence (AI)* is a creation of human intelligence and is used in many areas today.

The developments in the field of artificial intelligence started with Alan Turing’s question “*Can machines think?*” (Turing, 1950). The idea of making machines that can think and act like humans become popular since then. In 1956, John McCarthy used the term artificial intelligence for the first time at the Dartmouth Conference and became the person who gave name to the field (Copeland, 1993, p. 8). “What is supposed to be ‘artificial’ about artificial intelligence, no doubt, has to do with its origins and mode of creation in arising as a product of human contrivance and ingenuity rather than as a result of natural (especially biological or evolutionary) influence.” (Fetzer, 1990, p. 3). Minsky (1968) defines AI as “the science of making machines do things that would require intelligence if done by men”.

Artificial Intelligence products are classified depending on how close their capabilities are to human behaviour. John R. Searle coined the terms “*Strong AI*” and “*Weak AI*” and introduced them in his article “*Minds, Brains and Programs*” published in 1980. Searle (1980, p. 417) states that for the weak AI, the principal value of the computer in the study of the mind is that it gives us a very powerful tool and enables us to formulate and test hypotheses in a more rigorous and precise fashion. On the other hand, according to strong AI, the computer is not merely a tool in the study of the mind; rather, the appropriately programmed computer really is a mind.

Advancements in AI, the technology that tries to realise the equivalents of human behaviour with artificial neural networks (Coşkun and Kuşçu, 2021 p. 117), have enabled machines to evolve beyond simple calculations, allowing them to become intelligent entities capable of speaking, interpreting, listening, and making inferences like humans. Machine learning, deep learning, robotics, computer vision, speech technology, and natural language processing are the methods widely used in the creation of AI systems. These methods enable people to create machines or computer programs that act like humans. Naqa and Murphy (2015, p. 3) defined machine learning as “the branch of computational algorithms that are designed to emulate human intelligence by learning from the surrounding environment”. Yılmaz and Kaya (2021, p. 1) state that deep learning is an artificial intelligence method that uses multi-layered artificial neural networks in areas such as object recognition, speech recognition, and natural language processing, and is one of the types of machine learning. According to Aydın (2021, p. 107), computer vision is an important AI application and can use computers and cameras to replace the human eye for object recognition, tracking, measurement, and other problems. Yu and Deng (2015, p. 2) state that speech technology can be used in human-human interaction by removing the barriers between individuals speaking different languages through speech-to-speech translation, and in human-machine interaction thanks to applications such as voice search and personal assistant. As Hirschberg and Manning (2015, p. 261) explain, natural language processing can aid human-human communication, such as in machine translation; aid human-machine communication, such as with conversational agents; or benefit both humans and machines by analysing and learning from the enormous quantity of human language content.

Applications created using artificial intelligence and imitating many human-specific behaviours are widely used in various fields today. Artificial intelligence products such as smart homes and cars, as well as object, face, or voice recognition systems and chatbots are encountered in many aspects of our daily lives. There is no doubt that chatbots are of great significance among these innovations as they are able to make human-machine communication possible with the help of natural language processing and speech technology.

2. Chatbots

People constantly create products that facilitate their lives with their abilities such as thinking and interpreting (Yavuz, 2023, p. 9). One of the most important of these products,

especially encountered in many aspects of our lives in recent times, is the chatbot. The term “*chatbot*” was coined by Michael Mauldin (Mauldin, 1994, p. 16-21). They are known by a variety of different names such as Conversational AI, AI Assistant, Intelligent Virtual Assistant, Virtual Customer Assistant, Digital Assistant, Conversational Agent, Virtual Agent, and Conversational Interface (Surendran, Murali, and Babu, 2020, p. 1).

Chatbots are computer programs that interact with users using natural languages (Maher, Kayte and Nimbhore, 2020, p. 503). A chatbot is an artificially intelligent creature that can converse with humans. This could be text-based or a spoken conversation (in case of voice-based queries) (Lalwani et al., 2018, p. 26). In text-based chatbots, users can interact with the machine through written communication, while in voice-based chatbots, users can engage in verbal dialog with the machine. They can be created in various natural languages, such as Turkish and English, using different artificial intelligence methods like natural language processing, machine learning, and deep learning to enable human-machine interaction.

Each chatbot has different features depending on how it is programmed. There are two main types of chatbots available, one whose functions are based on a set of rules and the other is the more advanced version that uses artificial intelligence (Sharma, Goyal and Malik, 2017, p. 52). The first one of these approaches is called *Rule-Based* and the other one is *AI-Powered*. In the Rule-Based approach, there is a database containing prepared questions and answers within a set of predefined rules (Maher et al., 2020, p. 507). The system checks if the input provided by the user matches anything in the database and responds accordingly. In AI-Powered chatbots, even if the user’s input does not match the data in the database, the machine, using machine learning and deep learning techniques, selects a probable response and submits it to the user. These approaches are used today depending on the intended use of a chatbot.

Moreover, chatbots can have an open or closed knowledge domain depending on their intended use. Chatbots with an open knowledge domain, like *ChatGPT*, can provide responses on any topic within the limits permitted by their databases. Conversely, chatbots with a closed knowledge domain are designed to interact only on specific subjects, such as chatbots designed for teaching a particular subject or for taking orders.

Eliza, developed by Weizenbaum in 1966, is considered the first chatbot for its ability to engage in dialog with humans using natural language. Eliza can chat with individuals like a psychologist (Weizenbaum, 1966). Since then, chatbots have been more widely used with various approaches in many fields. Chatbots are successfully used in various industries such as healthcare, finance, travel, education, and many others. Chatbots providing financial advice, answering different types of queries of the clients such as Maxi (Türkiye İş Bankası) and Erica (Bank of America), giving travel advice, making reservations like Expedia’s Virtual Agent, making phone calls, texting, checking weather forecast etc. such as Siri (Apple) and Google Assistant (Google Inc.) can be regarded as the main examples of the use of chatbots in different fields. The diversity in the use of chatbots and changes in human life have also affected the education process.

3. Chatbots in Education

Rapid advances in technology have changed our lifestyles in many ways. With only one click, we can access a compilation of data (Srivani & Manhar, 2020, p. 232). Nowadays, students learn through online platforms. They would rather use their smartphones to browse and read information online than to read textbooks or subject materials (Okonkwo & Ade-Ibijola, 2021, p. 6). Thus, as Mercan et al. (2009, p.369) state, theories and methods developed over centuries in the fields of producing, transferring, providing, and using information are undergoing radical changes. For this reason, changes in education have become inevitable. AI use in education has become widespread around the world, as computers offer the possibility of truly individualised instruction (Bitzer, 1973, p. 173). This capability allows educators to create more adaptive, flexible learning environments where teaching can be tailored to meet the needs of each student.

Language, as a dynamic and intricate system, plays a crucial role in human communication and in education as well, as it serves as the primary medium through which knowledge is conveyed, ideas are exchanged, and understanding is fostered among students and educators. In this context, the integration of chatbots into education leverages the fundamental role of language, using it as a tool to facilitate continuous, personalised, and interactive communication between students and computers. Students appreciate that the chatbot is always available, unlike a teacher or study buddy (Bjelland et al., 2024, p. 1461). Since their inception, these chatbots have been used for various applications, including answering questions, generating explanations and summaries, translating between languages, and performing other natural language tasks (Dastani & Mohseni, 2024, p. 710). They can be implemented in many parts of the educational process, including content development, teaching methods, student assessment, and communication between teachers and students (Khandakar, 2024, p. 3810).

Chatbots, due to their versatility and accessibility through smartphones, computers, and tablets, as well as their ability to provide an interactive learning environment without time and space limitations, are becoming increasingly widespread in education (Hwang and Chang, 2021). SCHOLAR, developed by Carbonell in 1970 to teach the geography of South America, stands as the first example of the use of intelligent machines in education (Carbonell, 1970). The Tactical Language and Culture Training System developed by Johnson and Valente to teach French focuses on the language and cultural skills needed to accomplish particular types of tasks and gives learners rich, realistic opportunities to practice achieving those tasks (Johnson & Valente, 2009). Dibitonto et al. (2018) designed a chatbot named LISA intended to help students in their campus life, through information and services. Chatbots use natural language processing (NLP) to communicate with humans; thus, they are of great importance in linguistics, mainly in Computational Linguistics. The transformative role of artificial intelligence (AI) in language teaching, particularly in second language (L2) acquisition, is a burgeoning field in applied linguistics (Kartal and Yeşilyurt, 2024, p. 359). Yavuz (2023) designed a chatbot named

GABBY to enable students who learn English as a foreign language to find an interactive learning experience by simulating real-life language interactions. Ogunlade et al. (2023) developed an AI chatbot focused on improving the linguistic skills in spelling, reading and comprehension of dyslexic learners.

Chatbots like those and many others are widely used in education as they have lots of benefits for both students and instructors. Roos (2018, p. 17) demonstrates the features and benefits of chatbots: (Table 1)

Table 1. Chatbot Features (Roos, 2018, p. 17)	
Bot Features What can the bot do?	
Sub-Theme	Description (The chatbot can ...)
Demonstrate the learning task	demonstrate a task
Animated gestures supporting the knowledge base	use animated gestures
Allow input as speech	accept input in speech format
Control the e-learning platform’s activity	monitor activity on the platform
Provide means of contact with the teacher	contact teacher for learner
Point of interaction for the learner	act as a point of interaction
Provide output as speech	provide the spoken output
Help students 24/7	provide its services at any time of day and year
Provide content from other knowledge sources	use other knowledge sources for its answers
Support feedback to students	provide feedback to students or teachers
Give recommendations about the learning material	give recommendations about the learning material
Hold topic-specific conversation	conduct a topic-specific conversation
Hold a general conversation	conduct a general conversation
Teacher can edit bot content	be edited by the teacher
Ask the student questions	ask the student questions
Conversational strategies	use conversational strategies
Answer student questions	answer the student’ questions

The features listed in Table 1 show what chatbots can do and actually explain the reason why chatbots are widely used in education.

4. Language and Sound Change

Language is a complex symbolic system that facilitates communication among people and is in a continuous process of evolution through the interaction of cultural, social, political, and technological factors. Ergin (1985, p. 3) defines language as a natural means of communication among humans, a living entity with its own laws that develops within the framework of these laws, a system of hidden agreements laid down in unknown times, and a social institution woven from sounds. Language is considered more than just a communication tool; it becomes a means to convey ideologies, reinforce power structures, and shape shared worldviews (Syam et al., 2023, p. 578).

Language can undergo changes as long as there is a need for it (Akay, 2007, p. 4). Factors such as migration, trade, and technological advancement strigger changes in language. For

instance, since the emergence of computers, AI and social media languages have acquired many new words through various means. Therefore, language adapts to the needs of societies and changing conditions, shaping through processes such as the creation or introduction of new words, the obsolescence of old words, and the evolution of grammatical structures. Language change is taking place slowly and subtly, unpredictable in its outcome, and recognised only after some time has passed (Crystal, 2018, p. 1).

Meillet (1921, p. 230) describes language as an indispensable tool of human societies and a social phenomenon, emphasising the interdependence of language and society. Since each society has a different history, culture, perspective of the world and social experiences, the elements contained within languages also differ. Every language forms a whole by encompassing many complex structures that carry the traces of the society in which it is used.

“Even if we have no knowledge of a nation’s way of life, beliefs, traditions, worldview, various qualities, and the historical events that have occurred within that society, we can still obtain valuable information and reliable clues on all these matters solely through linguistic studies, by delving into the vocabulary and depth of the language’s lexicon.” (Aksan, 2015, p. 65).

Apart from linguistic differences between different societies, even within the same society, factors such as age, gender, and social status can lead to various distinctions in the language of individuals. Macaulay (2005) observed that *aye* (the Scottish equivalent of *yes*) is more likely to be used by working-class adults, while *yes* is more frequently used by middle-class adults. Therefore, as Eker (2007, p. 127) points out, language is not homogeneous. When a language that reflects the characteristics of the time in which it is used undergoes an evolutionary analysis, both diachronic and synchronic approaches can be pursued. This evolutionary process adapts to the changing needs of societies and facilitates communication among language users. Diachronic variation falls within the scope of historical linguistics; spatial variation is the domain of linguistic geography; and social variation is examined by sociolinguistics (Kıran & Kıran, 2018, p. 372). Aksan (2015, p. 65) demonstrates that by examining a text of a particular language from a specific period solely in terms of foreign elements and influences, we can determine which cultural movements that society witnessed during that time and what external influences it was subject to.

The language that facilitates communication among people is composed of various complex structures. The most fundamental element enabling this communication is the word. In other words, understanding a language is possible primarily by understanding the vocabulary and relationships between words in that language. Therefore, the vocabulary of a language holds importance. On the other hand, due to the continuous evolution and change in language, various factors such as cultural, social, political, and technological influences can lead to changes in words. “Language undergoes transformation over time and due to various factors, altering in terms of sound, form, and syntax, and each stage of the language takes on different appearances. The most affected aspect is the language’s vocabulary.” (Aksan, 2015, p. 53).

Language is based on sound; the raw material of language is sound (Karaağaç, 2013, p. 17). In other words, the fundamental elements used in constructing a word are its sounds. Therefore, changes in language are primarily seen in sound. Languages vary, languages change; sound change is assumed to occur when there has been a change in the system in which that sound exists (Smith, 2007, p. 5-7). The same sound is measurably different not only when spoken by the different speakers but also when spoken by the same speaker in different phonetic environments or at different rate or level of loudness (Jones, 2014). Changes in words can occur through the addition or removal of a sound, sound change, changes in emphasis, and tonal shifts. While some of these sound changes occur diachronically during the development of languages, others occur synchronously at the time of language use (Efendioğlu and İşcan, 2010, p. 128). Sound changes hold a significant place in studying language because the analysis of these changes can reveal how the speech patterns of societies have changed over time and can highlight language similarities and/or differences among different societies.

Considering the advances in artificial intelligence and benefits of using chatbots in education as well as the importance of learning and teaching sound changes; a chatbot named *Phonobot* is designed to help students and instructors in learning/ teaching sound changes. The design, user interface, user interaction and the potential benefits for users are discussed in the following sections.

5. PhonoBot

Today, advancing technologies have impacted the field of education, just as they have affected almost every other area. Technological improvements in education have made life easier for students, instead of using pen and paper; students nowadays use various software and tools (Haleem et al., 2022). Consequently, students' expectations and needs are also changing rapidly. Technology is the means and atmospheres that engage students (Sabzian et al., 2013). The use of technology at various stages of education can increase students' interest in lessons. Therefore, a chatbot named PhonoBot was designed to provide students with an interactive learning environment, support instructors, and offer quick and easy access to information on sound changes.

5.1. PhonoBot's Design and User Interface

PhonoBot is a text-based chatbot with closed knowledge domain. It was developed to introduce and analyse sound changes, helping users understand phonological processes in Turkish and other languages. It provides information on sound changes, including examples, definitions, and English equivalents. Users can also add new sound changes or update existing information, making it a flexible tool for learning about phonetics.

Voice-based systems can be influenced by ambient noise and are highly sensitive to variations in accent, tone, and pronunciation. On the other hand, a text-based chatbot like PhonoBot can

be easily used in any environment. This approach ensures consistent and reliable performance, especially when users introduce examples of sound changes from diverse languages that might be challenging to pronounce. By avoiding the risks associated with pronunciation errors, PhonoBot maintains its effectiveness, enabling users to freely explore sound changes and linguistic phenomena without compromising comprehension.

PhonoBot, built with Python, uses Natural Language Processing (NLP) techniques to analyse and interpret user queries. It employs similarity matching to determine the closest known sound change or identify the user's intent, ensuring that the information provided is relevant and precise.

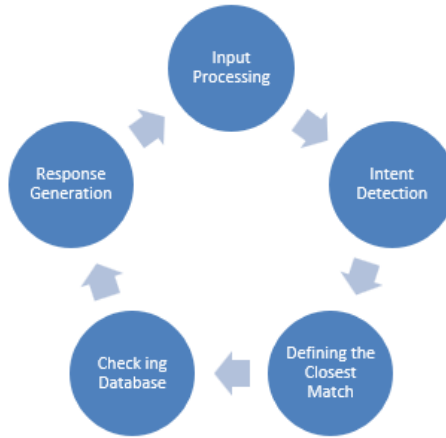

Figure 1. Architecture of PhonoBot

The system architecture is optimised to handle text-based interactions, making it both lightweight and fast. Users are able to type in their request information on a specific sound change. After the user's query, PhonoBot determines the request and then matches it to the most relevant sound change. Based on the detected intent and matched sound change, PhonoBot generates a detailed response and displays it (See Figure 1).

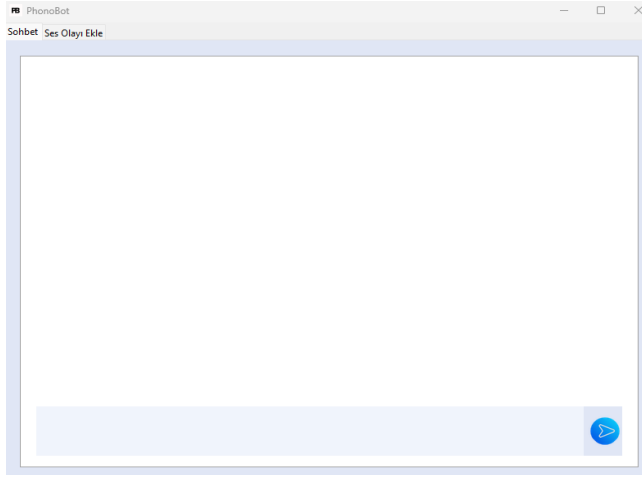

Figure 2. PhonoBot Part 1: Chat

PhonoBot’s user-friendly design emphasises simplicity and clarity, making it easy for users to navigate and interact with. The interface is streamlined, with minimal distractions, allowing users to focus solely on learning about sound changes. PhonoBot is structured into two main sections to optimise user interaction and learning: the first part is the chat section, which is the primary interactive area, in which the users ask about sound changes and PhonoBot responds with a detailed explanation (See Figure 2).

The second part allows users to manage the sound change database. Here, users can add new sound changes or update existing ones, including definitions, examples, and translations. This feature enhances PhonoBot’s adaptability, ensuring that it remains a comprehensive and up-to-date resource for phonetic studies. To update the database, users must fill the textboxes; “Ses Olayı” (“Sound Change”), “İngilizce” (“English”), “Açıklama” (“Definition”) and “Örnek” (“Example”) and then click the “Ses Olayını Ekle” (“Add Sound Change”) button (See Figure 3).

The screenshot shows a web browser window titled 'PhonoBot'. Inside the browser, there is a tab labeled 'Sohbet Ses Olayı Ekle'. The main content area contains a form with four text input fields, each preceded by a label: 'Ses Olayı:', 'İngilizce:', 'Açıklama:', and 'Örnek:'. Below these fields is a blue button labeled 'Ses Olayını Ekle'.

Figure 3. PhonoBot Part 2: Add Sound Change

5.2. PhonoBot and User Interaction

PhonoBot uses Natural Language Processing (NLP) techniques to analyse and interpret user queries, allowing it to respond effectively to questions about phonological events. It accesses a database containing information on various sound changes and retrieves relevant data, such as definitions, examples, and English equivalents, in response to user inquiries. PhonoBot's NLP architecture is designed to handle minor spelling errors, ensuring it understands the intended question even if the user makes a typo. For example, if a user types “göüşme” instead of “göçüşme,” PhonoBot can still retrieve and provide information about the intended sound change, “göçüşme” (metathesis).

PhonoBot maintains context by remembering the last sound change discussed. This feature allows users to continue asking related questions (such as examples or English equivalents) without needing to re-specify the topic until a new sound change is inquired about. For instance, if a user initially asks about “göçüşme” (metathesis), they receive pertinent information. Subsequent inquiries about related terms such as “uzak göçüşme” (incontiguous metathesis) are also correctly matched and responded to based on NLP-driven word matching, providing a seamless, intuitive interaction experience (See Figure 4).

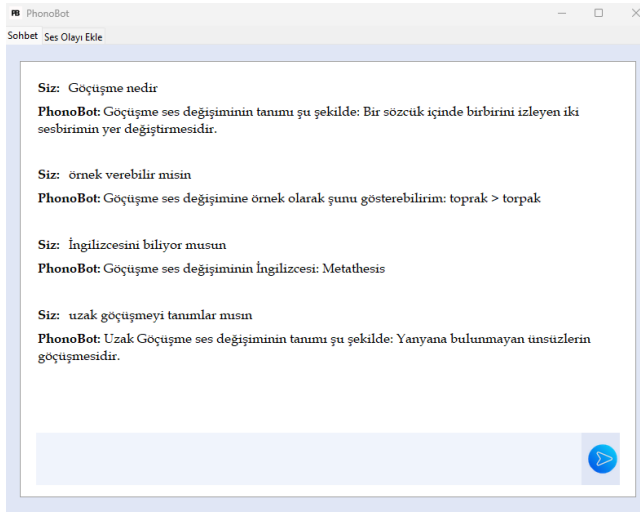

Figure 4. User Inquiries

PhonoBot can successfully retrieve and provide responses related to sound changes as stored in its database. When a user requests additional examples, PhonoBot can show these until it reaches the limit of available examples in the database, at which point it informs the user that no more examples are available (See Figure 5). To extend PhonoBot's ability to provide more answers, users need to add more examples for each sound change in the database.

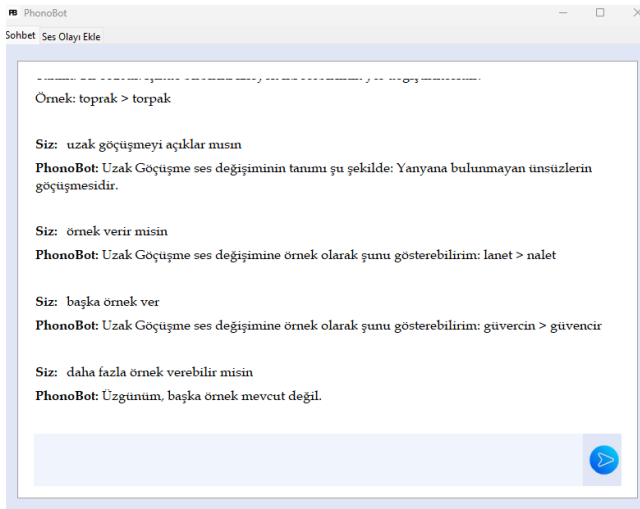

Figure 5. Providing Examples

PhonoBot can provide instant responses for sound changes presented in the database. When PhonoBot encounters a query or expression that is not found in its database, it responds

to the user with “Üzgünüm, ne dediğini anlamadım. Eğer sorduğun bir ses değişimi ise bunu bilmiyorum olabilirim. Bana öğretmek için ‘Ses olayı Ekle’ butonunu kullan” (“Sorry, I didn’t understand what you said. If you are asking about a sound change, I may not know it. Use the ‘Add Sound Change’ button to teach me”)

PhonoBot can also detect the sound change applied to a word. By analysing the transformation of the word, PhonoBot identifies the relevant sound change, provided it exists within its database. This feature allows users to quickly understand the phonological process affecting a word without needing extensive background knowledge. PhonoBot’s ability to pinpoint specific sound changes makes it an efficient and user-friendly tool for learning about complex phonological concepts straightforwardly (See Figure 6).

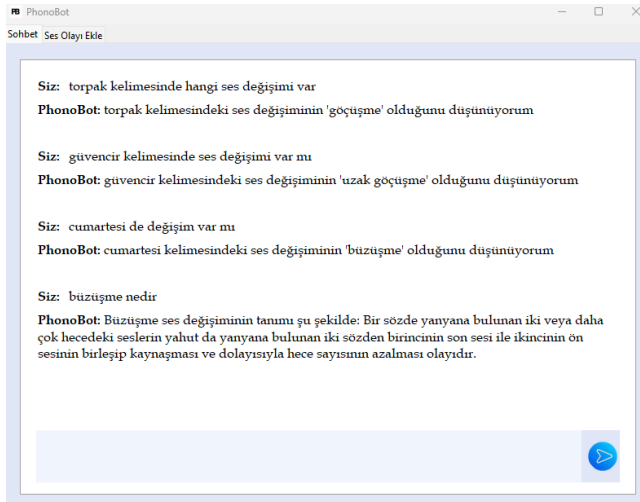

Figure 6. Detecting Sound Change

Conclusion and Suggestions

AI is widely used in many fields in today’s world. The integration of Artificial Intelligence (AI) in education has ushered in a transformative era, redefining traditional teaching and learning methods (Ayeti, et al., 2024). One of the greatest assets of the computer is its boundless potential to store information, and in addition, to create more (Andriessen & Sandberg, 1999, p. 134). Chatbots can interact with humans via natural languages with the help of their algorithms, the information in their database and their ability to learn like humans by using NLP or machine and deep learning techniques. As chatbots have various features and benefits, they are used in different fields. Chatbots can provide personalised and interactive learning environment; therefore, they hold a significant position in education as well.

PhonoBot can play a crucial role in creating an interactive learning environment for students and instructors. Traditional methods of learning sound changes can be time-consuming and less engaging. PhonoBot's text-based chat interface allows users to ask questions and receive instant responses, enhancing the learning experience. By allowing users to update the database with new sound changes, PhonoBot encourages users to become active participants in the process of documenting and studying sound changes. Instructors can benefit from PhonoBot as a supplementary tool for teaching sound changes.

As technology continues to play a pivotal role in education, innovative solutions like PhonoBot exemplify the potential for AI to enhance the learning experience across diverse academic disciplines. Chatbots and other AI products should be used more widely in education. Considering the results, the following suggestions can be made for further studies:

- Chatbots like PhonoBot can be used in teaching other linguistics fields.
- Chatbots in Sound changes can be designed as voice-based.
- Chatbots like PhonoBot can be designed to use in other languages.
- The pronunciation of the word can be added to the chatbot.
- Games can be integrated into the chatbot.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

References

- Andriessen, J., & Sandberg, J. (1999). Where is education heading and how about AI. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 10(2), 130-150.
- Akay, R. (2007). Dil Değişiminin Dilsel ve Toplumsal Nedenleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-9
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ayeni, O. O., Al Hamad, N. M., Chisom, O. N., Osawaru, B., & Adewusi, O. E. (2024). AI in education: A review of personalized learning and educational technology. *GSC Advanced Research and Reviews*, 18(2), 261-271.
- Aydın, A. (2021). Derin Öğrenme. In: *Bilgisayar Bilimlerinde Teorik ve Araştırmalar* Eds.Talan, T., Aktürk, C., İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık. p. 105-128.
- Bitzer, D. L. (1973). Computer assisted education. *Theory Into Practice*, 12(3), 173-178. <https://doi.org/10.1080/00405847309542447>
- Bjelland, C., Ludvigsen, K., & Møgelvang, A. (2024). Unveiling the impact of AI chatbots on higher education: Insights from students. *Proceedings of INTED2024 Conference 4th-6th March 2024, Valencia, Spain*, 1458-1465
- Cambridge, Cambridge English Dictionary, Retrieved September 30, 2024, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>
- Carbonell, J. R. (1970). AI in CAI: An Artificial-Intelligence Approach to Computer Assisted Instruction, *IEEE Transactions On Man-Machine Systems*, 11(4), 190-202.

- Crystal, D. (2018). *The language revolution*. John Wiley & Sons.
- Coşkun, O., & Kuşçu, E. (2021) Artificial Intelligence's Apple of Eye, Natural Language Processing, *Turkophone*, 8(3), 116-129.
- Dastani, M., & Mohseni, M. (2024). Artificial Intelligence Chatbots in Medical Education: A Literature Review of Potential Benefits and Challenges. *International Journal of Medical Reviews*, 11(2), 710-715.
- Dibitonto, M., Leszczynska, K., Tazzi, F., & Medaglia, C. M. (2018). Chatbot in a campus environment: design of LiSA, a virtual assistant to help students in their university life. In *Human-Computer Interaction. Interaction Technologies: 20th International Conference, HCI International 2018, Las Vegas, NV, USA, July 15–20, 2018, Proceedings, Part III 20* (pp. 103-116). Springer International Publishing.
- Efendioğlu, S., & İşcan, A. (2010). Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 43, 121-143.
- Eker, S. (2007). Toplum dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımı, *Gazi Türkiyat*, 1, 127-135.
- Ergin, M. (1985). *Türk Dil Bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Fetzer, J.H. (1990). What is Artificial Intelligence?. In: Artificial Intelligence: Its Scope and Limits. Studies in Cognitive Systems, vol 4. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-009-1900-6_1 pp 3–27
- Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A., & Suman, R. (2022). Understanding the role of digital technologies in education: A review. *Sustainable Operations and Computers*, 3, 275-285.
- Hwang, G.J., & Chang, C.Y., (2021). A review of opportunities and challenges of chatbots in education. *Interactive Learning Environments*, DOI: 10.1080/10494820.2021.1952615
- Johnson, W. L., Valente, A. (2009). Tactical Language And Culture Training Systems: Using AI To Teach Foreign Languages And Cultures, *AI Magazine*, 30(2), s. 72-83.
- Jones, C. (2014). *Historical linguistics: problems and perspectives*. Routledge.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Ses Bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Kartal, G., & Yeşilyurt, Y. E. (2024). A bibliometric analysis of artificial intelligence in L2 teaching and applied linguistics between 1995 and 2022. *ReCALL*, 36(3), 359-375.
- Khandakar, H., Fazal, S. A., Afnan, K. F., & Hasan, K. K. (2024) Implications of artificial intelligence chatbot models in higher education. *Int J Artif Intell ISSN*, 2252(8938), 3808-3813.
- Kıran, Z., & Kıran, A. (2018). *Dilbilime Giriş*. Seçkin Yayınları.
- Lalwani, T., Bhalotia, S., Pal, A., Bisen, S., Rathod, V. (2018). Implementation of a Chatbot System using AI and NLP. *International Journal of Innovative Research in Computer Science & Technology (IJIRCST)*, 6(3), 26-30.
- Macaulay, R. K. (2005). *Talk that counts: Age, gender, and social class differences in discourse*. Oxford University Press.
- Maher, S., Kayte, S., & Nimbhore, S. (2020). Chatbots & Its Techniques Using AI: an Review, *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology (IJRASET)*, 8(XII), 503-508.
- Mauldin, M.L. (1994). CHATTERBOTS, TINYMUDS, and the Turing Test: Entering the Loebner Prize Competition. *AAAI Conference on Artificial Intelligence*. 16-21.
- Meillet, A. (1921). *Linguistique Historique et Linguistique Generale*. Paris: E. Champion.
- Mercan, M., Filiz, A., Göçer, İ., & Özsoy, N. (2009). Bilgisayar destekli eğitim ve bilgisayar destekli öğretimin dünyada ve Türkiye’de uygulamaları. *Akademik Bilişim*, 369-372.

- Naqa, E.I., Murphy, M.J. (2015). What Is Machine Learning? In: El Naqa, I., Li, R., Murphy, M. (eds) *Machine Learning in Radiation Oncology*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-18305-3_1 p 3-11.
- Ogunlade, B. O., Babatunde, R. A., & Fakuade, O. V. (2023). Using Conversational Artificial Intelligence Tool in Rebuilding Reading and Spelling on Dyslexic Learners in Nigerian Schools. *International Journal of English for Specific Purposes*, 1(1), 1-11.
- Okonkwo, C. W., Ade-Ibijola, A. (2021). Chatbots applications in education: A systematic review. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2, 100033.
- Roos, S. (2018). *Chatbots in education: A passing trend or a valuable pedagogical tool?* Master Thesis, Uppsala University, Disciplinary Domain of Humanities and Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Department of Informatics and Media, Uppsala.
- Sabzian, F., Gilakjani, A. P., & Sodouri, S. (2013). Use of technology in classroom for professional development. *Journal of Language Teaching & Research*, 4(4).
- Sharma, V., Goyal, M., & Malik, D. (2017). An Intelligent Behaviour Shown by Chatbot System, *International Journal of New Technology and Research (IJNTR)*, 3(4), 52-54
- Smith, J. J. (2007). *Sound change and the history of English*. OUP Oxford.
- Srivani, M., & Manhar, A. (2020). Computer-assisted education. *Int J Sci Res Comput Sci Eng Inf Technol* December, 2020, 231-235.
- Surendran, A.K., Murali, R., & Babu, R.M.R. (2020). Conversational AI- A Retrieval Based Chatbot, *EasyChair*, December, 20, 2023, (Online), <https://easychair.org/publications/preprint/LnTd>
- Syam, C., Seli, S., & Abdu, W. J. (2023). Dynamics of Language Interaction in Multicultural Urban Communities: Analysis of Socio-Cultural Linguistic Environment. *Society*, 11(2), 575-588.
- TDK, Türk Dil Kurumu Sözlükleri. September 30, 2024, from <https://sozluk.gov.tr/>
- The American Heritage Dictionary, Dictionary of the English Language. September 30, 2024, from <https://www.ahdictionary.com/>
- Turing, A.M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. *Mind*, 59(236), Oxford University Press, 433-460.
- Weizenbaum, J. (1966). ELIZA—A Computer Program For the Study of Natural Language Communication Between Man And Machine. *Communications of the Acm*, 9(1), 36-45.
- Yavuz, Ö. (2023). *Diyalog Bazlı Yapay Zeka ve Yabancı Dil: Konuşma Öğretimi Sürecinde Bir Model*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A., Kaya, U. (2021). *Derin Öğrenme*. Kodlab Yayın Dağıtım Yazılım Ltd. Şti.
- Yu, D., Deng, L. (2015) *Automatic Speech Recognition: A Deep Learning Approach*, London, Springer, 2015.

Birleşik Sözcüklerde Ortografik Boşlukların Algılanması Üzerine: Birleşik Sözcüklerin Yazımında Bir Örüntü Var mıdır?

On the Perception of Orthographic Gaps in Compound Words: Is There a Pattern in the Spelling of Compound Words?

Gamze HALLI*

*İstanbul Üniversitesi, Dilbilimi Anabilim Dalı,
İstanbul, Türkiye

ORCID: G.H. 0000-0001-5498-4787

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Gamze HALLI,
İstanbul Üniversitesi, Dilbilimi Anabilim Dalı,
İstanbul, Türkiye
E-posta: fldgamzehalli@gmail.com

Başvuru/Submitted: 13.06.2024

Revizyon Talebi/Revision Requested:
06.12.2024

Son Revizyon/Last Revision Received:
09.12.2024

Kabul/Accepted: 27.12.2024

Online Yayın/Published Online: 10.02.2025

Atıf/Citation: Hallı, G. (2024). On the Perception of Orthographic Gaps in Compound Words: Is There a Pattern in the Spelling of Compound Words? *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 43, 17-36.
<https://doi.org/10.26650/jol.2024.1500927>

Öz

Birleşik sözcükler dünya dillerinin birçoğunda görülen, tek başlarına bir kavrama göndermede bulunabilen, bürünsel, biçimsel, sözdizimsel açıdan belirgin özelliklere sahip sözlükselleşmiş yapılar olup Türkiye Türkçesinde yeni sözcükler oluşturma hususunda üretken ve düzenli bir işleyişe sahip sözlük birimlerdir. Dilbilim araştırmalarında, özellikle formel dilbilim açısından birleşik sözcüklerin bitişik ya da ayrı yazımına ilişkin hususlar çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Birleşik sözcüklerin bitişik ya da ayrı yazımında TDK tarafından hazırlanan yazım kılavuzlarında belirtilen kıstaslar, bu sözcük yapılarının dilbilimsel açıdan tipolojik özelliklerini betimleyip tasnif etmekten ziyade bir kurallar dizisi olarak yer almakta ve yıllar içinde farklılıklar göstermektedir. Ayrıca dilin asıl öznesi olan dil kullanıcılarının ortografik eğilimleri yok sayılmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcüklerin bitişik ya da ayrı yazımında; a) anlamsal şeffaflık/opaklık, b) birleşik sözcükleri oluşturan bileşenlerin ait olduğu sözcük ulamı ve c) anlamsal başın merkezlilik parametrelerine bağlı olarak birleşik sözcüklerin boşluklu ya da bitişik yazımında hangi değişkenlerin etkili olduğu konusuna bir açıklık getirilmesi hedeflenmiştir. Yarı-deneyssel araştırma deseninin kullanıldığı çalışmada, ana dili Türkçe olan katılımcılara birleşik sözcük potansiyeli taşıyan, yeni birleşik sözcükler sunularak süreç-dışı sözcüksel karar testi yapılmıştır. Veriler, tekrarlayan ölçümlerde ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre 1) anlamsal açıdan opak sözcüklerin, 2) bileşiği oluşturan öğelerden en az birinin fiil ulamına ait olmasının ve 3) anlamsal hiyerarşinin ihlal edilmesinin bitişik yazma eğilimini artırdığı görülmüştür. Ayrı yazma eğiliminin ise 4) birleşimin göndermede bulunduğu kavram açısından şeffaf olmasının ve 5) birleşimi oluşturan öğeler arası anlamsal ilişkisinin, birleşik eki -(s) aracılığıyla nispi olarak güçlendirilmesinin arttığı görülmüştür. Özetle, birleşik sözcükler arasındaki yazımsal örüntüde anlamın her zaman etkin olduğu ve anlamın geçirimsizleşmesinin boşluksuz bir yazım örüntüsüne sebep olurken, geçirimli anlamın yazımsal boşluklu bir yazım örüntüsüne sebep olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Birleşik sözcükler, ortografik boşluk, anlamsal opaklık, birleşik eki, merkezlilik

ABSTRACT

Compound words (CW) are structured lexicalised formations that can independently refer to a concept. They possess distinctive linguistic features. Compounding is a productive method for creating new words in Turkish, as in other languages. In linguistic debates, particularly in formal linguistics, the issues concerning whether compound words should be spelled together or separately are often overlooked. The criteria outlined in the spelling guides prepared by TDK for the spelling of compound words together or separately consist of a set of rules rather than describing and categorising the linguistic typological characteristics of these lexical formations, and they can change over time. In addition, the orthographic preferences of language users, who are the primary subjects of language, are disregarded. This study aims to determine whether there is a pattern—or, in other words, a “regularity, equidimensionality, symmetry, temperament, nature” - in how compound words in Turkish are spelled: adjacent or with an orthographic space, based on the factors of a) semantic transparency/opacity, b) the lexical category to which the components of the compound belong, and c) the importance of the semantic head. In this study, a quasi-experimental design, one of the quantitative research methods, was used. An offline lexical decision task (LDT) was administered to participants via Google Forms for data collection. A 3 (endocentric, exocentric, coordinate/two-headed) X 4 (noun+noun, noun+noun-(s)l, noun+verb, verb+verb) X 2 (semantically opaque, semantically transparent) mixed-design ANOVA (repeated measures mixed ANOVA) was used to analyse the data from the participants’ responses. According to the research results, it has been observed that 1) semantically opaque compound words, 2) CWs having at least one component which is verb stem, and 3) violation of the semantic hierarchy in CWs’ syntactic structure increase the tendency to write adjacent. On the other hand, the tendency to write compound words with an orthographic space is increased when 4) the compound is compositional and 5) the semantic relationship between components is relatively strengthened with the suffixation of the compound marker -(s)l.

Keywords: Compound words, compound marker, orthographic space, headedness, semantic opacity

EXTENDED ABSTRACT

The issue of writing words in languages as either adjacent or separate by means of orthographic symbols, in other words, writing with spaces in between, shows variations both among different languages and within the same language. It is noted that at the beginning, period (.) was used to separate words, and after the 7th century A.D., the habit of separating words using spaces became evident (Başkan, 2003). Even though compound words exhibit universal common features morphologically, syntactically, and semantically, the orthographic spaces between the components of a CW may not display a distinct pattern. Notably, there is an ambiguity in the spelling of compound words both within and across languages: some compound words are written together, while others are written separately. For instance, in German, a compound word like "Kinderbuchclub" does not require orthographic spaces, whereas in Turkish, a writing form like *çocukkitapkulübü is considered incorrect. Although word boundaries and how they are reflected in spelling are issues concerning a language, matters related to the spelling of compound words are often excluded from linguistic debates. This study will discuss the fundamental phonological, morphological, semantic, and syntactic characteristics of compound words in Turkish instead of providing a detailed classification. It will examine whether there is a pattern in the tendency of language users while writing compound words with a space or adjacent, based on these CWs’ linguistic features.

Research Question:

Is there a pattern in the writing of compound words in Turkish based on a) semantic transparency/opacity, b) the lexical category of components, and c) the parameter of centrality?

Research Sub-Questions:

1. Does the transparency or opacity of the meaning to which the compound word refers (see 3a-c) significantly affect users' orthographic tendencies?
2. Does the lexical category of the elements constituting the compound word (see 4a-f) significantly affect users' orthographic tendencies?
3. Does the presence of the semantic head inside or outside the compound word—the centrality issue - (see 6a-c) significantly affect users' orthographic tendency?
4. Does the formation of a compound word with the compound marker—(s)I significantly affect the users' orthographic tendency?

In this study, a quasi-experimental design, one of the quantitative research methods, was used. An offline lexical decision task (LDT) was administered to participants via Google Forms for data collection. The test items used in the task are listed in Appendix 1. All the test items are newly coined compound words that do not exist in Turkish but can be compounds. Participants were first presented with an online Consent Form and asked to fill in their education, age, and gender information. Afterwards, in Test 1, the participants were asked to decide whether the given compound word definition should be written adjacent or with a space (see 9a). Those who completed Test 1 were then directed to Test 2. In Test 2, the compound words defined in Test 1 were presented within sentences, and participants were asked to mark "Correct" if they found the spelling (in terms of adjacency or separation) correct, or "incorrect" if they found it wrong (see 9b).

The test items presented to the participants were labelled based on semantic transparency/opacity, semantic headedness, and the lexical categories of the components of CW. Subsequently, a 3 (endocentric, exocentric, coordinate) X 4 (noun+noun, noun+noun-(s)I, noun+verb, verb+verb) X 2 (semantically opaque, semantically transparent) mixed-design ANOVA (repeated measures mixed ANOVA) was used to analyse the data from the participants' responses in the study. For post hoc multiple comparisons, the Bonferroni correction was applied.

According to the descriptive statistical results (see Table 2), it has been found that semantically opaque words (e.g., *karga.tüy*, *kamçı.bacak*; see Appendix 1A) tend to be written together more frequently compared to semantically transparent compounds (66.4% and 50.6%, respectively). To determine the statistical significance of this percentage difference, a repeated measures ANOVA was applied. It was found that the difference between semantically opaque and semantically transparent compound words was statistically significant ($F=7.975$, $p<.001$). In other words, semantically opaque compound words significantly increase the tendency to be written together. Additionally, compound words formed with the compound marker $-(s)I$ significantly influenced the writing tendency (whether to be written adjacent or with a space) of semantically opaque and transparent compounds ($F=7.786$, $p<.001$). According to the pairwise comparison results (see Table 3), the percentage difference in the writing of *transparent-Ø* and *opaque-Ø* compound words (72.8% and 78.4%, respectively) was not statistically significant

($p=.788$), indicating that participants tended to write both semantically opaque and transparent words together when there was no compound marker *-(s)I*. However, the percentage difference in the writing of the transparent and opaque compounds formed with the compound marker was statistically significant (28.4% and 54.4%, respectively) ($p<.001$). In summary, semantically transparent compound words formed with the CM *-(s)I* significantly increase the tendency of participants to write them separately.

When examining how the lexical category of the components of a CM (noun+noun, noun+noun-*(s)I*, noun+verb, and verb+verb) affects the writing tendency of native Turkish speakers to write them together or separately, it is observed that compounds formed with noun+noun components have the highest tendency to be written adjacent at 75,6%. The formations with verb + verb components increase the tendency to be written together at a rate of 74,5%, and those from noun + verb components at a rate of 69,6%. Compound words of the noun+noun-*(s)I* type, formed with the compound suffix, result in a higher tendency to be written separately with a rate of 41.4% (see Table 2). The percentage difference between compound words belonging to different word meanings was statistically significant and the effect size was high ($F=4.399$, $p<.001$). Pairwise comparisons were performed to determine the reason for this significant difference. According to the results of the pairwise comparisons (see Table 3), there was no statistically significant difference between the compound words with the N+N and V+V components ($p=1.000$), and no significant difference between the compound words with the N+V and V+V components ($p=.187$). However, it was observed that the percentage difference between the compound words formed with the CM, N+N-*(s)I* and other compound word groups (N+N, N+V, V+V) was statistically significant ($p<.05$). Therefore, it can be stated that the components of the compound words affect the tendency of Turkish native speakers to write them adjacent or separately, and the presence of the CM *-(s)I* structure increases the tendency to put an orthographic space between the words among participants.

Finally, the study examined how the presence of semantic headless within (*endocentric*) or outside (*exocentric*) the compound word or the presence of a compound word being bidirectional (*coordinate/two-headed*) influenced the tendency of Turkish native speakers to write the words adjacent or separately. Descriptive statistics show that external-headed compounds (e.g., arpa. göz (disease), *timsah.beli* (fruit), *teker.yürür* (vehicle); see Appendix 1A) resulted in the highest tendency to write together at a rate of 74%. Participants showed a tendency to write together with coordinate (two-headed) compound words (e.g. *çırp.uç*, *yakar.akar*; see Appendix 1A) at a rate of 66.4%, but this tendency decreased to 50.6% in endocentric words (e.g. *kedi.bilimi*, see Appendix 1A). The percentage difference between the endocentric, exocentric, and coordinate compounds was found to be statistically significant and had a high effect size ($F=6.194$, $p<.001$). According to the results of pairwise comparisons to determine the reason for this difference (see Table 3), the difference between the endocentric compound words and both the exocentric and coordinate compounds was statistically significant ($p<.001$).

The findings can be summarised as follows:

1. Semantically opaque compound words increase the tendency to be written adjacently, while semantically transparent ones increase the tendency to be written with an orthographic space.
2. Forming compound words with the CM *-(s)I* significantly increases the tendency to be written separately in both opaque and transparent compounds.
3. Exocentric compounds increase the tendency to be written separately.
4. Having at least one or both components of the compound word belonging to the verb category significantly increases the tendency of adjacency.
5. Components belonging to the noun+noun category, formed with the CM *-(s)I*, semantically transparent and endocentric compound words are the test elements that cause the highest tendency to write separately, while opaque and exocentric compound words are the test elements that cause the highest tendency to write together.

Based on these data, it can be seen that in the writing process of compound words, both the concept referred to by the compound word and the relational meaning between the components/elements of the compound are constantly active. It can be said that the compound marker *-(s)I* may strengthen the semantic relationship between the components regardless of whether the concept referred to by the compound is opaque or transparent, and therefore leads to the tendency to write them adjacently. However, the tendency of the coordinate (two-headed) compounds to be written together may be due to the violation of the semantic hierarchy, since in Turkish, the element that contributes more to the meaning (semantic head) is located on the left side. Lastly, the tendency of having at least one component, which is the verb stem, increases the tendency to write adjacently (e.g. N+V: *teker.yürür*; V+V: *çırp.uç*) can be seen as a tendency to reduce ambiguity, emphasising that the speaker's perspective is at the word level, not at the sentence level, which is the structure of this compound word. Differences in the orthography of compound words across languages (leaving spaces during the writing process) might provide clues as to how syntactically related word groups (chunks) are memorised differently by speakers of different languages and answer questions such as "What is a word?" or "What are the boundaries of words?". Because compound words in Turkish are productive, new compounds will continue to be produced. Both intra-lingual differences among the same language speakers and inter-lingual differences should be considered regarding whether compound words are written together or separately. Therefore, instead of determining inflexible criteria for spellings, a descriptive approach that accepts the ambiguous nature of these words while being written, where spelling is influenced by formal, semantic, and syntactic variables simultaneously, could be followed.

1. Giriş

Dillerdeki sözcüklerin yazımsal semboller aracılığıyla bitişik ya da ayrı yazılma hususunun, başka bir ifadeyle boşluk bırakarak yazmanın hem diller arasında hem de aynı dil içinde farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Sözcükleri birbirinden ayırmak için başlangıçta nokta (.) işareti kullanıldığı ve MS 7. yüzyıldan sonra sözcükleri birbirinden boşluklar aracılığıyla ayırarak yazma alışkanlığının yayıldığı belirtilmektedir (Başkan, 2003). Birleşik sözcüklerin biçimsel, dizimsel ve anlamsal özellikleri evrensel açıdan ortak özellikler göstermesine karşın birleşigi oluşturan bileşenler arası yazımsal boşluklar belirgin bir örüntü göstermeyebilmektedir. Birleşik sözcüklerin yazımında hem dil içi hem de diller arası bir ikirciklik olduğu dikkat çekmektedir. Bazı birleşik sözcüklerdeki bileşenler arasında bitişiklik söz konusuken bazılarının ayrı yazıldığı dikkat çekmektedir. Örneğin Almancada *Kinderbuchclub* ([çocuk [kitap kulübü] “çocuklar için kitap kulübü”) gibi üç bileşenli bir birleşik sözcük yazımsal boşluklara ihtiyaç duyulmazken, Türkçe **çocukkitapkulübü* gibi bir yazım, kural dışı sayılmaktadır. Sözcük sınırları ve yazım, bir dili ilgilendiren konular olmasına karşın, birleşik sözcüklerin yazımına ilişkin hususlar dilbilimsel tartışma konusunun dışında bırakılmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcüklerin ayrıntılı bir sınıflandırmasını sağlamak yerine, birleşiklerin bürünsel, biçimsel, anlamsal ve sözdizimsel genel özelliklerinden bahsedilecek ve betimlenen özellikler bağlamında Türkçedeki birleşik sözcüklerin yazım sürecinde, dil kullanıcılarının birer sözlük birim olan birleşik sözcükleri bitişik ya da ayrı yazma eğilimlerinde bir örüntünün söz konusu olup olmadığı tartışılacaktır.

Araştırma sorusu:

Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcüklerin bitişik ya da ayrı yazımında a) anlamsal şeffaflık/opaklık, b) öğelerin sözcük ulamı ve c) merkezlilik parametrelerine bağlı olarak bir örüntü var mıdır?

Araştırmanın alt soruları:

1. Birleşik sözcüğün göndermede bulunduğu anlamın şeffaf ya da opak olması (bkz. 3a-c) dil kullanıcılarının ortografik eğilimini anlamlı şekilde etkiler mi?
2. Birleşik sözcüğü oluşturan öğelerin ait oldukları sözcük kategorisi (bkz. 4a-f) dil kullanıcılarının ortografik eğilimini anlamlı şekilde etkiler mi?
3. Anlamsal başın (*head*), birleşik sözcüğün içinde ya da dışında bulunmasının -merkezlilik hususu- (bkz. 6a-c) dil kullanıcılarının ortografik eğilimini anlamlı şekilde etkiler mi?
4. Birleşik sözcük yapılanmasının birleşik eki *-(s)I* ile kurulması dil kullanıcılarının ortografik eğilimini anlamlı şekilde etkiler mi?

Hipotezler:

1. İç merkezli birleşik sözcüklerin yazımında anlamsal opaklığa/şeffaflığa bağlı olarak bitişik ya da ayrı yazılma örüntüsü görülecektir. Anlamsal olarak opak olanlar bitişik, anlamsal olarak şeffaf olanlar ayrı yazılacaktır.

2. Katılımcılar, dış merkezli birleşikleri birleşik yazıp, eş merkezli birleşiklerde baskın bir yazım örüntüsü göstermeyeceklerdir. İç merkezli birleşik sözcükler ise birleştirme eki -(s)I'nın varlığına bağlı olarak -ekliler ayrı, eksizler bitişik- bitişik ya da ayrı yazılacaktır.

2. Birleşik Sözcükler ve Türkiye Türkçesindeki Birleşiklerin Genel Özelliklerine Dair

Bir dildeki sözlüksel öğelerin çoğu sözcük oluşumunun birer ürünü olup, yeni sözcükler bir dilin mevcut öğelerinin yeniden birleştirilmesiyle oluşturulur. Birleştirme, dillerin büyük çoğunluğunda görülen ve o dilin söz varlığına yeni öğelerin kazandırılmasına katkı sağlayan, evrensel nitelikte sözcük türetme mekanizmalarından biridir (Booij, 2007).

(1)

<u>Eski Türkçe:</u>	kişi ogl-ı> insanoğlu		
	adak agrıg	> ayak ağrısı	
	ög kang	> anababa	“ebeveyn”
<u>Mandarin:</u>	yao.dian	> (ç.) ilaç evi	“eczane”
	hua.mu	> (ç.) çiçek ağacı	
<u>Takalog:</u>	daang.bakal	> (ç.) yol demiri	“tren rayı”
<u>Kayardild:</u>	wadu.bayiinda	> (ç.) çığneden duman	“tütün”
<u>Malay:</u>	o’rang.oe’tan	> (ç.) orman adamı	“maymun”
<u>Hungarian:</u>	baba.cipö	> (ç.) çocuk ayakkabısı	

(Moravcsik, 2013)

Birleşik sözcükler, bir dilde halihazırda mevcut olan iki ya da daha fazla sözlük birimin bir araya gelmesinden oluşan, yeni ve karmaşık sözlük birimlerdir (Haspelmath, 2002; Aranoff, 2011). Türkçede bileşik sözcük türetimi, üretken ve düzenli bir süreçtir (Göksel & Haznedar, 2007).

Birleşik sözcükler, tek başlarına bir kavrama göndermede bulunabilmeleri bağlamında, öbeklerden farklıdır (Sarı, 2016). Eşdeyişle, birleşik sözcükler *sözlükselleşmiş* yapılardır. Örneğin *denizaltı* birleşik sözcüğü, deniz seviyesindeki bir noktayı göstermekten ziyade anlamsal olarak bir deniz aracına gönderme yapmaktadır. Yine birleşik sözcükleri oluşturan bileşenlerin ayrılamaz oluşu, bu birimlerin sözlükselleşmiş olduğunu gösteren yapısal bir özelliktir.

(2)

soğuk kapı kol-u
 *kapı soğuk kol-u

Birleşik sözcükler anlamsal özellikleri bakımından temelde iki gruba ayrılabilir: *semantik olarak opak* ve *şeffaf birleşikler*. Birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerin tümü ya da çoğunluğu, yeni oluşan sözlük birimin anlamına katkıda bulunuyorsa, başka bir ifadeyle birleşimin anlamı

tahmin edilebilir durumdaysa, bu birleşik sözcük semantik olarak *şeffaftır*. Fakat birleşğin anlamı onu oluşturan bileşenlerden yalıtılmış haldeyse, yani bileşenler çözümlenerek, sözcüğün bütüncül anlamına ulaşılıyorsa bu birleşik sözcük semantik açıdan *opaktır*.

(3)

- Şeffaf: ayakkabı (ayak + kab-ı) “ayağı korumak için giyilen, altı kösele veya lastik gibi dayanıklı maddelerden yapılmış giyim eşyası”
- Opak: hanımeli (hanım+el-i) “bahçelerde yetiştirilen, güzel kokulu çiçekler açan, turmanıcı süs bitkisi”
- Yarı şeffaf/opak: denizaltı (deniz+alt-ı) “Denizin içinde yol alan savaş gemisi” (Kubbealtı Lugatı, 2024)

Birleşikler, farklı ya da aynı ulamlara ait sözcüklerin bir araya gelmesinden oluşup, birleşği meydana getiren sözcük ulamlarından farklı bir sözcük kategorisine ait olabilirler (bkz. 3c).

(4)

- isim + isim: ana dil (isim)
- isim+isim+(s)I^{1,2}: ay baş-ı (isim)
- fııl + fııl: biçer-döver (isim)
- isim + fııl: başvur (fııl)
- fııl + isim: çalar saat (isim)
- sıfat + isim: büyük anne (isim)

Birleşik sözcükler hem biçimbilimi hem de sözdizimi ilgilendiren bir konu olup, birleşiklerin genel yapısal özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Dede, 1974; Kunduracı, 2013):

- Birleşik sözcüklerde artgönderimsel dizin oluşturulamaz.
*dergi sayfa-sı ile Ø_i kapağ-ı
*göz ağrı-sı ve Ø_i doktor-u
- Belgisiz sıfatlar (örn. *az, başka, bazı, bir, birçok* vb.), birleşği oluşturan bileşenlerin arasına giremezler.
*dergi bir kapağ-ı
- Çoğul çekim eki (-lar), birleşik belirtme eki -(s)I¹ dan önce, isim çekim ekleri (örn. bulunma -dA, ayrılma -dAn gibi) -(s)I¹ dan sonra gelir.
göz doktor-u-(n)a
*göz doktor-a-(n)u
dergi kapak-lar-ı
*dergi kapağ-ı-lar

1 (s)I, Türkçenin ses uyumu özelliklerine göre -ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

2 Alan yazınında, birleşik sözcük oluştururken kullanılan -(s)I ekinin (örn. çocuk odası), iyelik eki mi birleşik belirtme eki (compound marker/CM) mi olduğuna fikir birliğine varılamamış olmakla birlikte, Kunduracı'ya (2017) göre -(s)I, iyelik öbeklerinde kişi ve sayı değeri olmayan bir sahiplik belirtme eki ve isim-isim birleşiklerinde bağımsız sözlük birimlerden gövde türeten bir gövde biçimlendiricisidir.

- d. Türetim ekleri, birleşik belirtme eki $-(s)I'$ dan önce gelir.

göz doktor-luğ-u

*göz doktor-u-luk

- e. Bir birleşik sözcük ya da bir söz öbeği, başka bir birleşik sözcüğün tabanı olarak işlev görebilir.

[[Van göl-ü] canavar-ı]

[Van [göl canavar-ı]]

[[yurtdışına gitme] fikr-i]

Birleşik sözcükler, öbeklere benzer bir yapıya sahip olduklarından aralarında bir sıradüzenlilik (*hierarchy*) söz konusudur (Haspelmath, 2002). Örneğin “çamaşır makina-sı” bir makina çeşidi olduğundan, bu birleşikteki “makina” sözcüğü anlamsal açıdan daha önemli olup baş (*head*) işlevindeyken, “çamaşır” sözcüğü sınırlayıcı görevdedir. Türkçe birleşik sözcüklerde baş genelde sağda yer alır.

(5)

Anlamsal başın, birleşigi oluşturan sözcüklerden biri olduğu yapılara *içmerkezli birleşikler* (*endocentric*), başın birleşğin dışında olduğu yapılara ise *dışmerkezli birleşikler* (*exocentric*) denmektedir. Birleşigi oluşturan sözcükler arasında sınırlayan-sınırlanan, tamlayan-tamlanan, niteleyen-nitelenen türünden anlamsal bir ilişkinin olmadığı, her sözcüğün eşbaskın bir anlama sahip olduğu türden birleşiklere ise eşmerkezli birleşikler denmektedir (Lieber, 2005; akt. Sarı, 2016:212).

(6)

- İç merkezli: dudak boya-sı, deniz otobüs-ü
- Dış merkezli: bilgisayar (makinası), kabakulak (hastalığı)
- Eş merkezli: konargöçer, biçerdöver, uyurgezer

Birleşik sözcüklerdeki bir diğer husus da bürünsel özelliklerdir. Türkçedeki birleşik sözcüklerde ses uyumu özellikleri görülmemekle beraber, vurgunun genellikle baş olmayan öğedeki -tamlayan/sınırlayan/niteleyen- son heceye düştüğü görülmektedir (bkz. 11a). Fakat Göksel & Haznedar (2007), dış merkezli, eş merkezli ve Arapça ve Farsçadan (bkz. 11b, 11c ve 11d) ödünçlenen sözcüklerden oluşan birleşiklerde, vurgunun son heceye düştüğüne dikkat çekmektedir.

(7)

- a. kurú kayısı
- b. merkezkaç
- c. alış veriş
- d. vatan pervér

3. Türkiye Türkçesindeki Birleşik Sözcüklerin Yazımı

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde birleşik sözcüklerin ayrı ya da bitişik yazımında ana dili kullanıcıları arasında bir örüntünün olup olmadığı ve bu örüntüyü etkileyen faktörler incelenecektir. TDK'nin farklı yıllarda yayınladığı sözlükler incelendiğinde aynı birleşik sözcüklerin yazımında farklılıklar olduğu (bkz. 8), farklı yıllarda kimi birleşik sözcüklerin yazımında bitişiklik kimilerinde ise birleşik yazımın söz konusu olduğu görülmektedir. Yine sözlüklerdeki, birleşik sözcüklerdeki yazım kurallarına dair hususlar hazırlanırken, asıl hedef kitle olan ana dili kullanıcılarının eğilimlerine dair bir çalışmaya yer verilmediği dikkat çekmektedir.

(8)

TDK, 1966	TDK, 1970	TDK, 1988	TDK, 1996
açgözlü	açgözlü	aç gözlü	aç gözlü
babaanne	babaanne	baba anne	babaanne
büyükanne	büyükanne	büyük anne	büyük anne
uyurgezer	uyurgezer	uyur gezer	uyurgezer

(Koç, 2007: 700)3

Birleşik sözcüklerin ne zaman bitişik ne zaman ayrı yazılacağına bazı kurallar olsa da (örn. “her iki sözcük de *-dı* (*-di* / *-du* / *-dü*, *-tı* / *-ti* / *-tu* / *-tü*) belirli geçmiş zaman veya *-r* / *-ar* / *-er* geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik sözcükler bitişik yazılır”, “çiçek dışında anlamlar taşıyan *baklaçiçeği* (renk), *narçiçeği* (renk), *suçiçeği* (hastalık); ot dışında anlamlar taşıyan *ağızotu* (barut), *sıçanotu* (arsenik); ses düşmesine uğramış olan *çöreotu* ve yazımı gelenekleşmiş olan *semizotu*, *dereotu* bitişik yazılır”; bkz. YK, 2019) bu kuralların geniş, tutarlı ve kısıtlayıcı olmadığından kabul görmediği, dil kullanıcılarının kendi anlayışları doğrultusunda birleşik sözcükleri yazdıkları görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, dil kullanıcılarının birleşik sözcükleri yazarken kullandıkları ortografik boşluklarda bir örüntünün olup olmadığını tespit etmektir.

4. Yöntem

Bu araştırmada, nicel araştırma desenlerinden yarı-deneysel çalışma kullanılmıştır. Verilerin toplanması için *Google Forms* üzerinden katılımcılara süreç-dışı sözcüksel karar testi (SKT) uygulanmıştır. Testte kullanılan test öğeleri Ek 1’de verilmiştir. Test öğelerinin tamamı Türkiye

3 A.g.e’de TDK’nin ilgili yıllarda 86 tane aynı birleşik sözcüğün imlasında farklılar tespit edilmiştir. Yine aynı dönemlerde özel yayınevleri tarafından yayınlanan farklı yazım kılavuzlarında, 72 tane aynı birleşik sözcüğün yazımında farklılıklar olduğu belirtilmiştir (Daha ayrıntılı bir imla kılavuzu incelemesi için Koç, 2007; Karacaoğlu, 2010).

Türkçesinde bulunmayan fakat birleşik sözcük potansiyeli taşıyan yeni birleşik sözcüklerdir. Katılımcılara önce online olarak Gönüllü Onam Formu sunulmuş ve eğitim, yaş ve cinsiyetlerine dair bilgileri doldurmaları istenmiştir. Ardından Test 1’de katılımcılardan, tanımı belirtilen birleşik sözcüğün bitişik mi ayrı mı yazılması gerektiğine karar vermeleri istenmiştir (bkz. 9a). Bu testi tamamlayan katılımcılar, Test 2’ye yönlendirilmişlerdir. Test 2’de ise, Test 1’de tanımları verilen birleşik sözcükler cümle içinde sunulmuş ve katılımcılardan birleşik sözcüğün -bitişiklik ve ayrılık bakımından- yazımını doğru bulduysalar “Doğru” yanlış bulduysanız “Yanlış” seçeneğini işaretlemeleri istenmiştir (bkz. 9b).

(9a)

Tüfek gibi ateşli silahların kovanını temizlemeye yarayan ince, uzun bir alet.

- a. karga tüy
- b. kargatüy

Gider sistemindeki tıkanıkları açmak için kullanılan Y şeklinde metal çubuk.

- a. yılan dili
- b. yilandili

(9b)

*Tüm yollar çığ sebebiyle kapalıydı. Yaralıları hastaneye **çırpuç** ile taşındı.*

- a. Doğru
- b. Yanlış

*Osman’ın dedesi uzun yıllar Afrika’da yaşamış; bir **filbilim** uzmanı imiş.*

- a. Doğru
- b. Yanlış

Veri toplama süreci, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Etik Kurulunun verdiği çalışmanın uygunluğunun onayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ana dili Türkçe olan tek dilli 53 kişi katılmış, fakat 3 kişi ana dili Türkçe koşulunu sağlamadığı için çalışmadan çıkarılmıştır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler			
Cinsiyet	Yaş Ortalaması	Anadili	Eğitim Düzeyi
% 43,4 Erkek	31,14 (18-48)	Türkçe Tek dilli	%28,57 Lİ %38,09 LÖ %33,33 LÜ
% 56,6 Kadın	30,94 (18-54)	Türkçe Tek dilli	%20,68 Lİ %48,27 LÖ %31,03 LÜ

Lİ: lise; LÖ: lisans ve ön lisans; LÜ: lisans üstü

Katılımcılara sunulan test öğeleri anlamsal şeffaflık/opaklık, merkezlilik ve bileşenlerin ait olduğu ulamlar üzerinden etiketlenmiştir. Ardından, araştırmada katılımcıların verdiği cevaplara

ilişkin verilerin analizi için 3 (iç merkezli, eş merkezli, dış merkezli) X 4 (isim+isim, isim+isim-(s)I, isim+fiil, fiil+fiil) X 2 (anlamsal açıdan opak, anlamsal açıdan şeffaf) karma desenli ANOVA (tekrarlayan ölçümlerde karışık ANOVA) kullanılmış, post hoc çoklu karşılaştırma için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

5. Bulgular

Araştırmada, ana dili Türkçe olan tek dilli bireylerin Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcükleri bitişik ya da ayrı yazarken; a) anlamsal şeffaflık/opaklık, b) birleşik sözcükleri oluşturan bileşenlerin ait olduğu sözcük ulamı ve c) anlamsal başın merkezlilik parametrelerine bağlı olarak ne yönde eğilim gösterdiğini incelemek amacıyla betimleyici istatistik sonuçları incelenmiştir. Bu sonuçlarda tespit edilen farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını ve anlamlı ise bu farklılıkların nelerden kaynaklandığını görmek için yapılan karma desenli ANOVA (tekrarlayan ölçümlerde ANOVA) ve çoklu karşılaştırmalar için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, Türkçedeki birleşik sözcüklerin yazım sürecinde, dil kullanıcılarının birer sözlük birim olan birleşik sözcükleri bitişik ya da ayrı yazma eğilimlerinde hangi değişkenlerin etkili olduğu incelenmiştir.

Tablo 2. Betimleyici İstatistik Sonuçları					
Tür	Bitişik Öge Sayısı	Ayrı Öge Sayısı	% Bitişik	% Ayrı	Standart Sapma
Opak	332	168	66,4	33,6	,473
Şeffaf	253	247	50,6	49,4	,500
İsim + İsim	378	122	75,6	24,4	,430
İsim + İsim-(s)I	207	293	41,4	58,6	,493
İsim + Fiil	174	76	69,6	30,4	,461
Fiil + Fiil	149	51	74,5	25,5	,437
Şeffaf-(s)I	71	179	28,4	71,6	,452
Opak-(s)I	136	114	54,4	45,6	,499
Şeffaf-Ø	182	68	72,8	27,2	,446
Opak-Ø	196	54	78,4	21,6	,412
Eş merkezli	166	84	66,4	33,6	,473
İç merkezli	253	247	50,6	49,4	,500
Dış merkezli	370	130	74	26	,439

Ø : birleşik eki -(s)I takısız

Betimleyici istatistik sonuçlarına göre (bkz. Tablo 2) anlamsal açıdan opak sözcüklerin (örn. *karga.tüy*, *kamçı.bacak*; bkz. Ek 1A) anlamsal açıdan şeffaf birleşiklere kıyasla (sırasıyla; %66,4 ve % 50,6) daha yüksek oranda bitişik yazma eğilimine sebep oldukları tespit edilmiştir. Bu yüzdesel farklılığın istatistiksel olarak anlamlılığını tespit etmek amacıyla tekrarlayan ölçümlerde

ANOVA uygulanmıştır. Anlamsal açıdan opak ve anlamsal açıdan şeffaf birleşik sözcükler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı çıktığı tespit edilmiştir ($F=7,975, p<,001$). Eşdeyişle, anlamsal açıdan opak birleşik sözcüklerin, bitişik yazma eğilimini anlamlı şekilde arttırdığı görülmüştür. Ayrıca birleşik eki $-(s)I$ eklenerek türetilen birleşik sözcüklerin anlamsal açıdan opak ve şeffaf bileşiklerin yazma eğilimini anlamlı şekilde etkilemiştir ($F=7,786, p<,001$). İkili karşılaştırma sonuçlarına göre (bkz. Tablo 3), şeffaf- $\emptyset$ ve opak- $\emptyset$ birleşik sözcükleri yazımındaki yüzdesel farkın (sırasıyla; 72,8 ve 78,4) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p=,788$) ve katılımcıların birleştirme ekinin olmaması durumunda anlamsal açıdan hem opak hem de şeffaf sözcükleri bitişik yazma eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Fakat birleşik ekiyle kurulan şeffaf ve opak birleşiklerin yazımındaki yüzdesel farkın (sırasıyla; 28,4 ve 54,4) istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<,001$). Özetle, anlamsal açıdan şeffaf olup birleştirme eki $-(s)I$ ile kurulan birleşik sözcüklerin katılımcılarda ayrı yazma eğilimini önemli ölçüde arttırdığı tespit edilmiştir.

Birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerin ait oldukları sözcük ulamının (isim+isim, isim+isim- $(s)I$, isim+fiil ve fiil+fiil) ana dili Türkçe olan katılımcıların bitişik ya da ayrı yazma eğilimlerini ne yönde etkilediği incelendiğinde, bileşenleri isim+isim'den oluşan birleşik sözcüklerin %75,6 ile en yüksek oranda bitişik yazma eğilimine sebebiyet verdiği görülmektedir. Fiil+fiil türünden birleşik yapılanmanın %74,5 ve isim+fiil türünden yapılanmanın ise %69,6 oranıyla, bitişik yazma eğilimini arttırdığı görülmektedir. Birleşik ekli isim+isim- $(s)I$ türünden birleşik sözcüklerin ise %41,4 bitişik yazma oranıyla, katılımcılarda daha yüksek oranda ayrı yazma eğilimine neden olduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 2). Farklı sözcük ulamlarına ait birleşik sözcükler arasındaki yüzdesel farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve etki büyüklüğünün yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F=4,399, p<,001$). Bu anlamlı farkın sebebini belirlemek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre (bkz. Tablo 3), $\dot{I}+\dot{I}$ ve $F+F$ birleşik sözcükler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p=1,000$) ve yine $\dot{I}+F$ ve $F+F$ bileşenlerinden oluşan birleşik sözcükler arasındaki farkın anlamlı olmadığı ($p=,187$) görülmüştür. Fakat birleşik ekiyle oluşturulan $\dot{I}+\dot{I}-(s)I$ ve diğer birleşik sözcük grupları arasında ($\dot{I}+\dot{I}$, $\dot{I}+F$, $F+F$) yüzdesel farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<,05$). O halde birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerin ait oldukları sözcük ulamının ana dili Türkçe olan katılımcıların bitişik ya da ayrı yazma eğilimlerini anlamlı şekilde etkilediği ve katılımcıların birleşik eki $-(s)I$ yapılanmasının olduğu durumların ayrı yazma eğilimini arttırdığı ifade edilebilir.

Tablo 3. Hedef Birleşik Sözcükler Arası İkili Karşılaştırmalar				95% Güven Aralığı Farkı ^b	
Öğeler	Ortalama Fark (I-J)	Hata Ölçümü	p	Alt Sınır	Üst Sınır
Şeffaf - Opak	,158*	,030	<,001	,099	,217
İ+İ - İ+İ-(s)I	-,270*	,044	<,001	-,386	-,154
İ+İ - İ+F	-,135*	,040	,005	-,241	-,029
İ+İ - F+F	-,045	,036	1,000	-,140	,050
İ+İ-sI - İ+F	,135*	,045	,017	,016	,254
İ+İ-sI - F+F	,225*	,043	<,001	,109	,341
İ+F - F+F	,090	,041	,187	-,020	,200
İM - DM	,500*	,038	<,001	,408	,592
İM - EM	,380*	,039	<,001	,285	,475
EM - DM	,120*	,035	,002	,036	,204
Şeffaf-(s)I - Şeffaf-Ø	,444*	,035	<,001	,351	,537
Opak-(s)I - Opak-Ø	,240*	,038	<,001	,138	,342
Şeffaf-Ø - Opak-Ø	,056	,037	,788	-,042	,154
Şeffaf-(s)I - Opak-(s)I	,260*	,040	<,001	,153	,367

Çoklu karşılaştırma için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

İM: iç merkezli; EM: eş merkezli; DM: dış merkezli; İ: isim; F: fiil; Ø : birleşik eki -(s)I takısı

Son olarak, anlamsal başın (*head*), birleşik sözcüğün içinde ya da dışında bulunmasının ya da birleşik sözcüğün iki başlı olmasının ana dili Türkçe olan katılımcıların bitişik ya da ayrı yazma eğilimlerini ne yönde etkilediği incelenmiştir. Betimleyici istatistik sonuçlarına göre dış merkezli birleşikler (örn. *arpa.göz* (hastalığı), *timsah.beli* (meyvesi), *teker.yürür* (aracı); bkz. Ek 1A) %74 ile en yüksek oranda bitişik yazma eğilimine sebebiyet verdiği görülmektedir. Katılımcıların, eş merkezli birleşik sözcükleri (örn. *çırp.uç*, *yanar.akar*; bkz. Ek 1A) %66,4 oranla bitişik yazma eğilimi gösterdikleri fakat bu eğilimin iç merkezli sözcüklerde (örn. *kedi.bilimi*, *kayın.kardeş*; bkz. Ek 1A) %50,6 ile düştüğü görülmektedir. İç merkezli, eş merkezli ve dış merkezli birleşik sözcükler arasındaki yüzdesel farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve etki büyüklüğünün yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F=6,194$, $p<,001$). Bu farkın sebebini belirlemek üzere yapılan ikili karşılaştırma sonuçlarına göre (bkz. Tablo 3) iç merkezli birleşik sözcükler ile hem dış merkezli birleşikler hem de eş merkezli birleşik arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<,001$) tespit edilmiştir. Fakat eş merkezli ve dış merkezli birleşik sözcüklerin bitişik yazılma oranları yakın olmasına rağmen aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p=,002$).

6. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcüklerin biçimsel, anlamsal ve sözdizimsel açıdan genel özelliklerine yer verilerek, birer sözlük birim olan bu yapıların bitişik ya da ayrı

yazılma hususundaki farklılıklara odaklanılmıştır. Çalışmada, 1) birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerden yola çıkarak göndermede bulunulan kavramın anlamının tahmin edilebilir oluşunun ya da göndermede bulunulan kavrama bileşenlerin analizi yoluyla ulaşamadığı durumların -anlamsal şeffaflık/opaklık hususunun-, 2) anlamsal ve sıradüzenlilik açısından daha önemli olan başın birleşik yapılanmasında yer almasının -iç, eş ve dış merkezlilik hususu-, 3) birleşğin bileşenlerinin ait olduğu sözcük kategorilerinin ait olduğu ulamın -İ+İ, İ+F, F+F- ve 4) birleşik sözcük yapılanmasının birleşik eki -(s)I ile kurulmasının (şeffaf-(s)I, opak-(s)I, İ+İ-(s)I) dil kullanıcılarının ortografik eğilimini (bitişik ya da ayrı yazma) ne yönde etkilediği incelenmiştir. Ana dili Türkiye Türkçesi olan tek dilli 50 katılımcıya birleşik sözcük potansiyeli taşıyan yeni öğeler (bkz. Ek 1A, 1B) *Google Forms* üzerinden gönderilerek, veriler karma desenli ANOVA (tekrarlayan ölçümlerde ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

1. Anlamsal açıdan opak birleşik sözcükler bitişik yazma eğilimini arttırırken, anlamsal açıdan şeffaf olanlar ayrı yazma eğilimini arttırmaktadır.
2. Birleşik sözcük yapılanmasının birleşik eki -(s)I ile kurulması hem opak hem de şeffaf birleşiklerde ayrı yazma eğilimini anlamlı şekilde arttırmaktadır.
3. Birleşik sözcüklerde anlamsal başın bileşenlerin dışında olması, başka bir ifadeyle birleşik sözcük yapılanmasında bulunmaması, ayrı yazma eğilimini anlamlı şekilde arttırmaktadır.
4. Bileşik sözcüğü oluşturan ulamlardan en az birinin ya da ikisinin de fiil kategorisine ait olması bitişik yazma eğilimini anlamlı şekilde arttırmaktadır.
5. Bileşenlerin isim+isim ulamına ait olup, birleşik eki -(s)I ile kurulan, anlamsal açıdan şeffaf ve iç merkezli olan birleşik sözcüklerin en yüksek oranda ayrı yazma eğilimine sebebiyet veren test öğeleri olduğu, bileşenleri isim+isim ulamına ait olup, birleşik eki -(s)I almaksızın kurulan (opak-Ø), anlamsal açıdan opak ve dış merkezli birleşik sözcüklerin ise en yüksek oranda bitişik yazma eğilimine sebebiyet veren test öğeleri olduğu kaydedilmiştir.

Bu verilerden hareketle, Hipotez 1 ve 2'nin doğrulandığı ve bitişik sözcüklerin yazım sürecinde hem birleşik sözcüğün gönderme bulunduğu kavramın anlamının hem de bileşğin bileşenleri/öğeleri arasındaki ilişkisel anlamında sürekli aktif olduğu görülmektedir. Özellikle birleşik eki -(s)I'nın, göndermede bulunulan kavramın opak ya da şeffaf olması fark etmeksizin bileşenler arası anlamsal ilişkiyi güçlendirdiği ve bu sebeple ayrı yazılma eğilimine sebep olduğu söylenebilir. Dış merkezli birleşik sözcüklerin bitişik yazılması, bu sözcüklerin temelde opak olmasıyla açıklanabilir. Fakat eş merkezli sözcüklerin bitişik yazma eğilimini arttırması Türkiye Türkçesinde birleşik sözcüklerinde anlama daha büyük katkıda bulunan ögenin (baş) solda bulunması, yani anlamsal hiyerarşinin ihlalden kaynaklanıyor olabilir. Merkezlilik ve yazım örüntüsünde anlamın yine etkin olduğu görülmektedir. Son olarak, birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerden en az birinin fiil ulamına ait olmasının bitişik yazma eğilimini arttırması (örn.

İ+F: *teker.yürür*; F+F: *çırp.uç*) dil kullanıcısının bu yapının çatısı olan bir tümce düzeyinde değil bir çıktısı isim olan bir sözcük düzeyinde olduğunu vurgulamak için yani anlamsal belirsizliği (*ambiguity*) azaltma eğilimi olarak görülebilir.

Diller arasında birleşik sözcüklerin ortografisine ilişkin farklılar (yazıya geçirme sürecinde boşluklar bırakma) sentaktik açıdan ilişkili sözcük gruplarının (*chunk*) farklı dil konuşucularının zihninden ne derece farklı kalıplaştığına ve “Sözcük nedir?” veya “Sözcük sınırları nelerdir?” sorularını cevabına dair ipuçları vermektedir.

Birleşik sözcükler Türkiye Türkçesinde yeni sözcükler oluşturma hususunda üretken ve düzenli bir işleyişe sahip olduklarından, genel anlamda dile ve dil kullanıcısının sözlükçesine yeni birleşikler girmeye devam edecektir. Bu sebeple, birleşik sözcüklerin bitişik ya da ayrı yazımında hem diller arası farklılıklar hem de aynı dil konuşurları arasındaki farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Dil içi yazımları hususunda net ve bükülemez kıstaslar belirlemekten ziyade, bu sözcüklerin yazımının biçimsel, anlamsal ve sözdizimsel değişkenlerin aynı anda etkilediği bir izge görünümünde olduğu, ikircikli doğasını kabul eden bir betimleme yoluna gidilebilir.

- Anlamsal açıdan opak birleşik sözcüklerin bitişik yazımı daha yaygın olarak kabul görmektedir. Fakat birleşik eki *-(s)I* ile kurulan opak birleşiklerde birleşiği oluşturan bileşenler/öğeler arasındaki ilişki opak-Ø olanlara kıyasla nispi bir netlik kazandığından hem bitişik hem de ayrı yazımı kabul görebilir.
- Hem birleşik sözcüğün göndermede bulunduğu kavramın şeffaf olması hem de birleşiğin bileşenleri arasındaki ilişkinin BE *-(s)I* yardımıyla görece net hale gelmesi bu birleşiklerin ayrı yazımını daha kabul edilebilir hale getirmektedir. Şeffaf-Ø şeklinde kurulan birleşik sözcüklerde ise, gönderme bulunulan kavram daha bileşimsel ve bütünsel bir anlamdan beslense de öğeler arasındaki ilişki, ilgili sözcükle karşılaşan dil kullanıcısının öğeleri nasıl ilişkilendirdiği gibi kişinin bireysel sözlükçesindeki ilişkilendirme parametrelerine bağlı olabileceğinden (örn. bireyin bileşiği oluşturan öğelerle ne sıklıkla karşılaştığı, birleşiği oluşturan öğelerin uzunluğunu ne ölçüde işlemleyebildiği gibi)⁴ şeffaf-Ø türünden birleşikler daha geçirimsiz bir özellikte olabilir. Bu sebeple şeffaf-Ø bileşiklerin hem bitişik hem de ayrı yazımı kabul görebilir.
- Eş merkezli birleşik sözcükler, anlamsal hiyerarşiyi ihlal ettiğinden (Türkiye Türkçesinde birleşik sözcüklerinde anlama daha büyük katkıda bulunan öğenin solda bulunması ve ayrı yazılma eğilimi göstermesi, bkz. *İM*, *şeffaf-(s)I* test öğeleri) birleşik sözcüklerin bitişik yazımı daha yaygın olarak kabul görebilir.
- Birleşik sözcüğü oluşturan bileşenlerden en az birinin fiil ulamına ait olması durumunda, bu ifadenin çatısı olan bir tümce değil, isim olduğunu vurgulamak amacıyla sözcüklerin bitişik yazımı daha yaygın olarak kabul görebilir.

4 Alan yazınında, görsel (yazılı) sözcük tanıma sürecinde dil konuşurlarının sözlükçesinin (*lexicon*) sıklık, biçimsel üretkenlik, yazımsal ve sesbilimsel komşuluk, seslem ve seslem başlangıcı, sözcük uzunluğu gibi değişkenlerden etkilendiği belirtilmektedir. (Daha ayrıntılı bir inceleme için; Hallı, 2023).

Elde edilen bulgularda, her biri en az 12 sene Türkçe ve yazım kuralları eğitimi almış katılımcıların önceki öğrenmelerinin etkisi yadsınmaz. Ek olarak, özellikle fiil+fiil türünden birleşik sözcüklerde kullanılan kısa çizgi/tire (-) sembolünün de çalışmaya dahil edilmediği belirtilmelidir. Bu değişkenler, çalışmanın temel sınırlılıkları dahilinde değerlendirilebilir. Yine katılımcı sayısının 50 ile sınırlı olması çalışma örnekleminin daha büyük ölçekte genellenebilirliği açısından araştırmanın kısıtlılıklarından sayılabilir. Çalışmanın daha büyük ve farklı eğitim altyapılarından gelen kişilerle yürütülmesi ve Türkçe ve yazım kuralları eğitiminin etkisinin daha öngörülebilir ve kontrollü bir deney ortamında minimize edilmesi daha steril sonuçlara ulaşmayı sağlayabilir.

Ekler

EK 1

A. Test Öğeleri 1

Etiket Kısaltmaları

O: anlamsal açıdan opak/geçirimsiz

Ş: anlamsal açıdan şeffaf/geçirimli

İM: iç merkezli

EM: eş merkezli

DM: dış merkezli

İ: İsim

F: Fiil

+: birleşik eki -(s)/I takılı

Ø: birleşik eki -(s)/I takısız

Tanım	Birleşik Sözcük	Etiket/Özellikler
Kın kanatlılardan, böcek, kurt ve sümüklü böceklerle beslenen bir böcek.	kamçı.bacak	O, DM, İ.İ, Ø
Çalılık ve ormanlık alanlarda yetişen, kırmızı renkte, sivri dikenli çiçekler veren bir ağaç.	şeytan.gagası	O, DM, İ.İ, +
Tüfek gibi ateşli silahların kovanını temizlemeye yarayan ince, uzun bir alet.	karga.tüy	O, DM, İ.İ, Ø
Yazın kutup bölgelerinde yaşayan, kışın ılık kıyılara göçen leylekçillerden yabani bir kuş.	kamış.kanat	O, DM, İ.İ, Ø
Evlerde süs olarak yetiştirilen, mayıs ayında kokusuz çiçekler açan bir bitki.	arı.kovanı	O, DM, İ.İ, +
Karadeniz'e özgü, bir tür lüfer; balık.	kuyruk.kaya	O, DM, İ.İ, Ø
Koyunlarda ve danalarda görülen tehlikeli bir hastalık.	arpa.göz	O, DM, İ.İ, Ø
Turunçgillerden, sarımtırak yeşil renkte bir meyve.	timsah.beli	O, DM, İ.İ, +
Bir nakış ve işleme türü.	kirpi.yuvası	O, DM, İ.İ, +
Gider sistemindeki tıkanıkları açmak için kullanılan Y şeklinde metal çubuk.	yılan.dili	O, DM, İ.İ, +
Bir yerleşim merkezinde pis suların toplanarak, temizleme ve arındırma işlemlerinin yapıldığı yer.	lağım.barkı	Ş., İM, İ.İ, +
Kedigillerden, memeli, köpek dişleri iyi gelişmiş, çevik ve kuvvetli, evcil, küçük hayvanları inceleyen bilim dalı.	kedi.bilimi	Ş., İM, İ.İ, +

Bir buzulun en tepe noktası, doruğu.	buzul.başı	Ş., İM, İ.İ, +
İç Anadolu'da kına merasiminde yenilen, keçi sütünden elde edilen bir peynir.	kına.peyniri	Ş., İM, İ.İ, +
Soyca akraba olan bireylerin sağlık işleriyle özel olarak ilgilenen doktor.	sülale.hekimi	Ş., İM, İ.İ, +
Bir kimsenin kaynanasının erkek kardeşi.	kayın.kardeş	Ş., İM, İ.İ, Ø
Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvanları inceleyen bilim dalı.	fil.bilim	Ş., İM, İ.İ, Ø
Kuzey yarım kürede 1-29 Mart, güney yarım kürede 1-29 Eylül tarihleri arasında, yosun, ot, ağaç gibi canlıların büyümeye başladığı zaman dilimi.	kök.mevsim	Ş., İM, İ.İ, Ø
Öğrencilerin, bir belletmenin gözetimi, denetimi altında ders çalıştıkları yer.	etüt.hane	Ş., İM, İ.İ, Ø
Çoğu sularla, taşların üzerinde yetişen, boyu 20 metre kadar olabilen, gövdesi yumuşak bir bitki.	su.ağaç	Ş., İM, İ.İ, Ø
Tıkanmış tesisatı açmaya yarayan kimyasal madde.	açar.gider	O, EM, F.F, Ø
Gövdesinin üst kısmında bulunan bir veya birkaç pervâne sayesinde dikine havalanıp hareket edebilen hava taşıtı; helikopter.	çırp.uç	O, EM, F.F, Ø
Benzin, gaz yağı, mazot vb. sıvı yanıcı madde.	yanar.akar	O, EM, F.F, Ø
Erişim izni ve yetkisi olmamasına karşın bilgisayar ve çevre birimlere erişerek buralardaki verileri okuma, silme ve değiştirme eylemlerinde bulunarak yapılan bir hırsızlık türü.	sız.çal	O, EM, F.F, Ø
Bir ailede kız ya da erkek kardeşlerden oluşan birlik.	kız.oğul	Ş, EM, İ.İ, Ø
Başkasının yararına bedenini, kafa gücünü veya el becerisini kullanarak ücretle çalışan kimse.	iş.yapar	Ş, DM, İ.F, Ø
Karada kullanılan motorlu araçları sürüp yöneten kimse; şoför, taşıtçı.	motor.sürer	Ş, DM, İ.F, Ø
Karı ve kocadan biri eşine sadakatsizlik eden, ihanet eden kişi.	ehil.bozar	Ş, DM, İ.F, Ø
Engelli bireylerin bir yere gidebilmek için kullandıkları tekerlekleri olan oturma aracı; tekerlekli koltuk.	teker.yürür	Ş, DM, İ.F, Ø
Yiyecek ve içecek konusunda uzmanlık ölçüsünde bilgisi bulunan, tadına bakan ve lezzetini değerlendiren kişi, gurme kimse.	aş.bilir	Ş, DM, İ.F, Ø

B. Test Ögeleri 2

Cümle içi Kullanımlar
O yaz zorlu geçiyordu. Tarlalarda bir kamçı.kanat hücumu, köyde bir salgın hastalık vardı.
Av tüfeğini temizlemek için biraz yağ ve bir karga.tüy gerekli.
Merada tüm koyunlar arpa.göz olmuştu. Hemen veterinerine haber vermek gerekti.
Osman'ın dedesi uzun yıllar Afrika'da yaşamış; bir fil.bilim uzmanı imiş.
Lise yıllarında, üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanmak için sıkça etüt.hane ziyaretlerimiz olurdu.
Bayramlarda, yengemin en nefret ettiği şeydi kayın.kardeş ziyaretleri.

Yılın sen sevdiğim dönemidir kök.bahar .
Çocukluğundan beri Ali'nin en sevdiği meyve timsah.beli olmuştur.
Yine boru tıkanmış! Açmak için yılan.dili gerekli.
Kilimi kilim yapan özelliklerden biri de nakış aralarındaki boşlukların düzenidir ve bence kirpi.yuvası ise kilime en yakışan nakış işleme türü.
Pınar kedi.bilimi alanında doktora çalışmalarına devam ediyor diye duydum.
Alt caddedeki lağım.barkı patlamış. Tüm mahalle iğrenç kokuyor.
Ta en üstte, zirvede, güneş alnımızda, buzul.başı altımızda, kalıntılar bulutlarla yan yana.
Tüm yollar çığ sebebiyle kapalıydı. Yaralıları hastaneye çırp.uç ile taşındı.
Büyük şirketler sız.çal korkusuyla, daha güçlü koruyucu yazılımlara milyonlar harcıyor.
Yanar.akar fiyatları tavan yaptı. Artık bisikletle gideceğim işe.
Ahmet şirketteki en çalışkan ve dürüst iş.yapar idi.
Biyonik uzuv teknoloji herkes için daha ucuz ve erişilebilir oluncaya dek, felçli hastalara hareket imkanı sağlamak için en iyi seçenek hala teker.yürür gibi gözüküyor
Türk mutfağında yorumları kıymet gören az sayıda aş.bilir vardır ve Ahmet damağını tat konusunda eğitmiş nadide tat profesyonellerinden biridir.
Hukuki olarak, bir evlilikte taraflardan biri aldatma eyleminde bulunursa, bu kişi boşanmak istemese dahi boşanma gerçekleşir. Ehil.bozar , yani aldatma eylemini gerçekleştiren birey, nafaka ve tazminat alamaz ve mal paylaşımındaki payı azaltılır.

Teşekkür: Desteklerinden ötürü Prof. Dr. Murat ELMALI ve Doç. Dr. Aysun KUNDURACI'ya teşekkür ederim.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı İstanbul Nişantaşı Üniversitesi'nden (Tarih: 02.05.2024, Sayı: 2024/05) alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Yazılı onam bu çalışmaya katılan katılımcılardan alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Acknowledgements: I would like to thank Prof. Dr. Murat ELMALI and Assoc. Prof. Dr. Aysun KUNDURACI for their support.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of İstanbul Nişantaşı University (Date: 02.05.2024, Number: 2024/05).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from all participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça / References

- Aronoff, M. (2011). What is Morphology?, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Başkan, Ö. (2003). Lengüistik Metodu. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Booij, G. (2007). *The Grammar of Words - An Introduction to Morphology*, Oxford: Oxford University Press.
- Dede, M. A. (1978). A Syntactic and Semantic Analysis of Turkish Nominal Compounds (Doktora Tezi). University of Michigan
- Hallı, G. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçede Biçim-Sesbilgisel Değişimlerin Edinimi. *Dilbilim*(40), 1-20. <https://doi.org/10.26650/jol.2023.1252566>

- Haspelmath, M. (2002). *Understanding Morphology*, London: Arnold.
- Göksel, A. & Haznedar, B. (2007). Remarks on compounding in Turkish. (MorboComp Project, University of Bologna).
- Göksel, A. & Kerslake, C. (2004). *Turkish: A Comprehensive Grammar*. Routledge.
- Karacaoğlu, M. Ö. (2010). Birleşik kelimelerin yazımı (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Koç, R. (2007). Türkçede birleşik kelimelerin yazımı ile ilgili tartışmalar ve çözüm önerileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15, 693-706.
- Kubbealtı Lugatı. Türkçe Sözlük. Erişim tarihi: 25 Nisan 2024, <https://www.lugatim.com/>
- Kunduracı, A. (2013). Turkish noun-noun compounds: A process-based paradigmatic account. (Doktora Tezi). University of Calgary.
- Kunduracı, A. (2019). The paradigmatic aspect of compounding and derivation. *Journal of Linguistics*, 55(3), 563-609.
- Moravcsik, A. (2013). *Introducing Language Typology*. Cambridge University Press.
- Sarı, İ. (2016). Türkiye Türkçesindeki birleşik sözcüklerin merkezlik odağında sınıflandırılması. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 18, 199-217.
- Türk Dil Kurumu. Türkçe Sözlük. Erişim tarihi: 25 Nisan 2024, <https://sozluk.gov.tr>

Bâbü'r'ün Mübeyyen Der Fıkh Adlı Eserinde Organ Adları ile Oluşturulan Kalıplaşmış Dil Birimleri

Styled Language Units Created with Organ Names in Bâbü'r's Work Called Mübeyyen Der Fıkh

Derya DOĞAN*

*İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı, Doktora Öğrencisi,
İstanbul, Türkiye

ORCID: D.D. 0009-0007-8198-1064

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Derya DOĞAN,
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı, Doktora Öğrencisi,
İstanbul, Türkiye
E-posta: deryadatli@arel.edu.tr

Başvuru/Submitted: 22.11.2024

Revizyon Talebi/Revision Requested:
30.12.2024

Son Revizyon/Last Revision Received:
07.01.2025

Kabul/Accepted: 07.01.2025

Online Yayın/Published Online: 07.02.2025

Atıf/Citation: Doğan, D. (2024). Styled Language Units Created with Organ Names in Bâbü'r's Work Called Mübeyyen Der Fıkh. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 43, 37-55. <https://doi.org/10.26650/jol.2024.1589561>

ÖZ

Dillerin tarihsel seyri içinde mevcut kelime kadrosunun ihtiyacı karşılama noktasında yetersiz kalması, dilde yeni kelimelere ve ifade araçlarına gereksinim duyulması sonucunu doğurmaktadır. Diller bu ihtiyacı karşılamak üzere pek çok yöntemle sahiptir. Birden fazla kelimenin bir araya gelerek kalıplaşmış birimler oluşturması da bu yöntemlerden biridir. Bir dilin gelişmişlik düzeyinin en güçlü göstergelerinden biri olan kalıplaşmış dil birimleri, dilin kültürel ve sosyal yönü ile doğrudan bağlantılıdır. Bir dilin biçim bilimi, anlam bilimi ve söz dizimi alanları ile ilgili olan kalıplaşmış dil birimleri (birleşikler, ikilemeler, deyimler, atasözleri ve kalıp ifadeler) Türk Dilinin tüm tarihsel devrelerinde en etkili ifade aracı olarak metinlerde varlık göstermektedir. Dildeki neredeyse tüm kelime türlerinin birleşmesi ile meydana gelebilen kalıplaşmış dil birimleri göz önünde bulundurulduğunda organ adları ile oluşanların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu çalışmada, Klasik Dönem Çağatay Türkçesi şairlerinden Bâbü'r Şah'ın Mübeyyen Der Fıkh adlı eserinde, organ adlarıyla oluşturulan kalıplaşmış dil birimleri incelenmiştir. Söz konusu eser, organ adlarıyla oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin işlek bir şekilde kullanımı açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Araştırma, Çağatay Türkçesinin dil bilimsel açıdan zenginliğini ve bu döneme ait metinlerde kalıplaşmış dil birimlerinin işlekliliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, organ adlarıyla oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin türleri, kullanım sıklıkları ve anlam özellikleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, Çağatay Türkçesinin ifade gücünü ve kültürel derinliğini yansıtan bu birimlerin, dönemin dil yapısı içerisindeki önemli rolünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dilbilim, Türk Dili, Çağatay Türkçesi, Organ Adları, Kalıplaşmış Dil Birimleri

ABSTRACT

In the historical progression of languages, the inadequacy of existing vocabulary to meet emerging needs often leads to the creation of new words and expressions. Languages employ various methods to address this necessity, and one such method is the formation of formulaic language units through the combination of multiple words. These units, which include compounds, reduplications, idioms, proverbs, and other formulaic expressions, are pivotal in demonstrating the developmental level of a language. They are intricately linked to the cultural and social dimensions of the language community. Historically,

these elements have served as potent tools of expression in all periods of the Turkish Language, particularly in texts where they enhance both the semantic and syntactic richness. A noteworthy manifestation of this can be seen in the Classical Period of Chagatai Turkish, especially within the works of the poet Babur Shah. His work, Mübeyyen Der Fıkh, is remarkable for its effective use of formulaic language units involving organ names. In this study, formulaic language units formed with organ names in the work of Babur Shah, one of the poets of the Classical Period Chagatai Turkish, called Mübeyyen Der Fıkh, were examined. The work in question constitutes an important example in terms of the active use of formulaic language units formed with organ names. The research reveals the linguistic richness of Chagatai Turkish and the functionality of formulaic language units in the texts belonging to this period. In this context, the types, usage frequencies and semantic features of formulaic language units formed with organ names were analysed in detail. The findings show the important role of these units, which reflect the expressive power and cultural depth of Chagatai Turkish, in the language structure of the period.

Keywords: Linguistics, Turkish Language, Chagatai Turkish, Organ Names, Formulaic Language Units

EXTENDED ABSTRACT

In the historical progression of languages, the inadequacy of existing vocabulary to meet emerging needs often leads to the creation of new words and expressions. Languages employ various methods to address this necessity, and one such method is the formation of formulaic language units through the combination of multiple words. These units, which include compounds, reduplications, idioms, proverbs, and other formulaic expressions, are pivotal in demonstrating the developmental level of a language. They are intricately linked to the cultural and social dimensions of the language community.

Historically, these elements have served as potent tools of expression in all periods of the Turkish Language, particularly in texts where they enhance both the semantic and syntactic richness. The Turkish written language, which developed between the 15th and 20th centuries and is described as the continuation of Karakhanid Turkish and Khwarezm Turkish, is called Chagatai.

Turkish. Chagatai Turkish, one of the most powerful periods of the Turkish Language, is also one of the richest periods in terms of the number of literary works. Although the works written in Chagatai Turkish vary in terms of content, they also contain many concepts and terms.

A noteworthy manifestation of this can be seen in the Classical Period of Chagatai Turkish, especially within the works of the poet Babur Shah. His work, Mübeyyen, is remarkable for its effective use of formulaic language units involving organ names. This study aims to highlight the rich and potent structure of Chagatai Turkish, showcasing its significant capacity for using formulaic language units, a critical area in linguistic studies. This exploration not only sheds light on the linguistic intricacies of Chagatai Turkish but also underscores the broader implications of formulaic units in understanding the evolution and functionality of languages.

Organ names have been widely used in texts since the earliest periods of the Turkish Language. It is seen that organ names have an important place in the construction of formulaic units, which are formed when words combine with another word, lose their original meaning and take a new form. Organ names are one of the most basic elements in the vocabulary of the language. When the texts in Chagatai Turkish, which is one of the content-richest

and grammatically strongest periods of the Turkish language, are examined, it is seen that organ names have a very important place in the vocabulary. Organ names are very useful in Chagatai Turkish in terms of usage both alone and in word groups. The frequency of use of formulaic language units, especially those formed by organ names, in the Chagatai Turkish texts is remarkable.

In this study, in which the formulaic language units created with organ names were examined in the work titled *Mübeyyen* by Bâbü'r Şâh, one of the Chagatai Turkish poets of the Classical Period, 47 organ names were identified in the work. It was determined that stereotyped language units were formed with 30 of these organ names. In the study on *Mübeyyen*, which is a very remarkable work in terms of the active use of formulaic language units created with organ names, it is aimed to show how rich and functional the Chagatai Turkish has in terms of the use of formulaic language units, which have a very important place in linguistic studies. Additionally, in the studies carried out on Bâbü'r's work called *Mübeyyen*, compounds and idioms formed with organ names were identified and examined in the work, but no ambiguities, proverbs and formulaic expressions formed with organ names were found. It is likely that this is due to the limited content of *Mübeyyen*, the book of fiqh.

Giriş

Dillerin geçirdiği tarihsel evreler, farklı coğrafyalara yayılması, konuşan sayısının artması, ilerleyen zaman içerisinde dildeki mevcut kelimelerin ihtiyacı karşılamaya yetmemesi dilde yeni kelimelere ve ifade çeşitliliğine ihtiyaç duyulması sonucunu doğurmuştur. Diller, yeni kelime ve ifade ihtiyacını karşılamak üzere pek çok farklı yöntemle sahiptir. Dünya üzerinde çok geniş bir coğrafyada konuşulan ve en çok konuşana sahip dillerden biri olan Türkçenin de söz varlığının çeşitli kaynakları vardır. Türk Dilinde başlıca kelime yapma yolları mevcut kök ve eklerle yeni kelimeler türetme, arkaik kelimeleri canlandırma, yabancı dillerden kelime alma, birleşik kelime yapma ve kalıplaşmış dil birimleri türetmedir. Türk Dilinin genel işleyişi göz önünde bulundurulduğunda, bir ifadeyi karşılamak üzere kelimelerden birlikler oluşturulması yönteminin dile yeni ifade olanakları kazandırma hususunda sıkça başvurulmuş işlek bir yol olduğu görülmektedir. Şüphesiz bu kaynaklar içinde en önemli yeri tutan kalıplaşmış dil birimleridir.

Birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan kalıplaşmış dil birimleri, bir dilin söz varlığının çok önemli kısmını oluşturmaktadır. Kalıplaşma yoluyla oluşan bu birimler genel olarak bir dilin söz varlığındaki birleşikleri, ikilemeleri, deyimleri, atasözlerini ve kalıp ifadeleri kapsamaktadır. Dilbilim literatürü incelendiğinde, kalıplaşmış dil birimlerinin sınıflandırılması ve incelenmesi konusunda metodolojik bir tutarsızlığın varlığı dikkat çekmektedir. Araştırmacılar arasında bu birimlerin tasnifi ve işlenişine dair ortak bir görüş birliği sağlanamamış, terminoloji açısından da birlik sağlanamamıştır. Bu durum, kalıplaşmış dil birimlerini ele alan çalışmaların metodolojik açıdan çeşitlilik göstermesine ve kimi zaman bir karmaşanın ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, kalıplaşmış dil birimlerinin sınıflandırılması ve analizine yönelik standardize edilmiş bir çerçeve geliştirilmesi, dilbilimsel çalışmaların daha sistematik bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, terminolojik birliğin sağlanması, ilgili araştırmaların daha tutarlı bir biçimde yürütülmesini mümkün kılacaktır.

“Çağatayca, kelimenin en geniş manası ile Moğol istilasından sonra Cengiz çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altınordu İmparatorluklarının medenî merkezlerinde XIII-XIV. asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. asırda klasik bir mahiyet alarak zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir.” (Köprülü, 1945, s. 270). 15-20. yüzyıllar arasında gelişme gösteren ve Karahanlı Türkçesi ile Harezmi Türkçesinin devamı olarak nitelenen Çağatay Türkçesi, Türk Dilinin en güçlü devrelerinden biri olan Çağatay Türkçesi edebî eser sayısı bakımından da en zengin devrelerden olma özelliğini taşımaktadır. Çağatay Türkçesi ile kaleme alınan eserler muhteva açısından çeşitlilik göstermekle birlikte çok sayıda kavram ve terimi de içinde barındırmaktadır.

Kronolojik olarak 3 devreye ayrılan1 Çağatay Türkçesinin bu çalışmaya konu olan devresi Klasik Çağatay Türkçesidir. 1465-1600 yıllarını kapsayan Klasik Çağatay Türkçesi dönemi, bu dilin ifade çeşitliliği ve filolojik zenginlik açısından en üst seviyeye ulaştığı bir devre olarak değerlendirilmektedir. Klasik Dönem metinleri incelendiğinde, söz varlığı içerisinde Türkçe organ adlarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu çalışmada Klasik Dönem Çağatay Türkçesi şairlerinden Bâbü'r Şâh'ın *Mübeyyen der Fıkh* adlı eserinde, organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimleri incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, Çağatay Türkçesinin dil bilimsel açıdan zenginliğini ve bu döneme ait metinlerde kalıplaşmış dil birimlerinin kullanımının ne derece işlek bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Klasik Dönem Çağatay Türkçesi şairlerinden Bâbü'r Şâh'ın *Mübeyyen* adlı fıkıh kitabındaki organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin ele alındığı bu çalışmada öncelikle tarama yoluyla eserdeki organ adları tespit edilmiştir. Ardından bu organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimleri saptanıp günümüz Türkçesi ile anlamlandırılmış ve eserdeki kullanımları örneklendirilmiştir. Ayrıca çalışmada kalıplaşmış dil birimleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmiş, bu konu hakkındaki metodoloji karmaşasından bahsedilmiştir. Çalışmanın sonunda eserde tespit edilen organ adları ve bunların içinde kalıplaşmış dil birimi oluşturanları gösteren karşılaştırmalı bir tablo verilmiştir.

1. Kalıplaşmış Dil Birimleri

Dilde birden fazla kelimenin belirli bir anlamı, belirli bir ifadeyi karşılamak üzere bir araya gelip kalmaları “*kalıplaşma*” olarak adlandırılır. Z. Korkmaz kalıplaşmayı “Yeni bir kavramı veya yeni bir nesneyi karşılamak üzere iki ya da daha çok kelimenin belirli şekil bilgisi kurallarına uyularak yeni bir anlam birliği oluşturacak biçimde bir araya getirilmesidir.” (Korkmaz, 2014, s. 190) şeklinde tanımlamaktadır.

“Kalıplaşma, kelimelerin asıl anlamlarını kaybederek yeni bir biçim almaları ve bu şekilde yaygınlık kazanmalarıyla ilgilidir. Bu da söz konusu birimlerin önemli bir özelliğidir. Dilin doğal bir gelişimi olarak değerlendirilmekle birlikte bu durum bazı kurallar çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu noktada, kalıplaşmış birimlerin oluşma şartlarının rastgele olmadığı, kalıplaşmış dil birimlerinin, yapısal, anlamsal ve işlevsel bir birlikteliğin ürünü olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Belirli bir anlamı verebilmek veya belirli bir işlevi yerine getirebilmek için bir araya getirilen kelimelerin yapısal kalıplaşmasının anlam açısından da desteklenmesi

1 Çağatay Türkçesinin devreleri birçok Türkolog tarafından farklı şekillerde tasnif edilmiştir. Bu çalışmada, Çağatay Türkçesini ilk çalışmalarında dört döneme ayıran ancak daha sonra yayımladığı *Çağatayca El Kitabı*'nda bu görüşünü değiştirerek üçe ayıran Eckmann'ın tasnifi esas alınmıştır:

I- Klasik Öncesi Dönem (15. yüzyılın başlarından 1465'e kadar)

II- Klasik Dönem (1465-1600)

III- Klasik Sonrası Dönem (1600-1921) (Eckmann, 2013, s. 17)

beklenir. Aksi takdirde birim, dilin kullanıcısı tarafından anlaşılmaz, benimsenmez ve kullanım dışında kalır.” (Sarı, 2021, s. 2).

Kalıplaşmış birimlerin var olmasının temeli, dili kullanan toplumun kalıp ifadeleri zaman içinde ortaya koyup benimsemesi ve uzlaşmasına dayanmaktadır. “Yazının henüz icat edilmediği bir dönemde, bütün düşünce dünyasının kalıp ifadelerde saklandığı ve bu sayede aktarıldığı bilinmektedir. Sözlü kültürlerde kazanılan, öğrenilen bilginin unutulup kaybolmaması için sürekli olarak tekrar edilmesi kalıplaşmayı beraberinde getirmiş ve bilgi ancak bu sayede saklanabilmiştir” (Sarı, 2021, s. 2).

Dil ve kültür birbirinden ayrı düşünülmemeyen iki kavram işaretidir. Gerek sözlü gerekse yazılı olarak dil vasıtasıyla kuşaktan kuşağa kültürel aktarım sağlanır (Er, 2016, s. 1426). Dilin söz varlığının temel taşlarından olan kalıplaşmış dil birimleri (birleşikler, deyimler, atasözleri, vecizeler, ikilemeler, dualar ve beddualar, ayetler ve hadisler) de en güçlü kültürel miras kodları olarak varlık göstermektedir.

Dilbilim sahasının ana kaynakları incelendiğinde kalıplaşmış dil birimlerinin tasnifi ve işleniş hususunda bir metodoloji karmaşası olduğu görülmektedir. Kalıplaşmış dil birimlerinin sınıflandırılması konusunda araştırmacılar arasında henüz bir görüş birliği sağlanamamış, kalıplaşmış dil birimleriyle ilgili ortak bir terminoloji oluşamamıştır. Bu durum kalıplaşmış dil birimleri konusunda yapılan çalışmalarda da bir metodoloji karmaşasını kaçınılmaz olarak beraberinde getirmektedir.

H. Gökdayı söz konusu birimleri şöyle sınıflandırmıştır: 1. Atasözleri, 2. Deyimler, 3. İkilemeler, 4. Birleşikler ve 5. Kalıp Sözler (Gökdayı, 2020). G. Çolak, “kalıplaşmış söz birlikleri” şeklinde adlandırdığı grubu şu şekilde sınıflandırmıştır: 1. Atasözleri ve Tekerlemeler, 2. İlişki Sözleri, 3. İkilemeler, 4. Deyimler, 5. Birleşik Sözler (Çolak, 2017). Sarı 1. Atasözleri, 2. Deyimler, 3. Dua/Alkış ve Beddua/Kargış/İlenç, 4. İlişki Sözleri, 5. İkilemeler şeklinde bir tasnif yapmıştır (Sarı, 2019). Wray, sınıflandırma yapılırken kalıplaşmış dil birimlerinin dört özelliğinden birinin veya daha fazlasının ön plana çıkardığını belirtir Bu bağlamda İng. *formulaic language* “kalıplaşmış dil birimleri” ana başlığı altında genel olarak şu gruplar incelenmiştir: *proverbs* “atasözleri”, *idioms* “deyimler”, *compounds* “birleşikler”, *methaphors* “metaforlar”, *formulaic expressions* “kalıp ifadeler”, *binomials* “ikili adlandırma” (Tannen vd. 1977; Wray, 2002; Conklin vd. 2012; Wood, 2015). Bu tasnif farklılıklarına uzun uzun örnekler vermek mümkündür.

Organ adları, Türk Dilinin en eski devirlerinden itibaren metinlerde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Kelimelerin başka bir kelimeyle birleşip asıl anlamlarını kaybederek yeni bir biçim almalarıyla meydana gelen kalıplaşmış birimlerin yapımında da organ adlarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

2. Mübeyyen Der Fıkh'ta Organ Adları ile Oluşturulan Kalıplaşmış Dil Birimleri

Canlı vücudunun bütününi oluşturan vücudun içinde ya da dışında bir görevi veya işlevi olan her bir parçaya “organ” adı verilir. Türkçe Sözlükte “*Vücudun belirli bir görev yapan*

ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü, uzun.” (TS) şeklinde izah edilen organ terimi, Büyük Resimli Tıp Sözlüğünde “*Kendine özgü bir işlevi olan anatomik yapı.*” tanımıyla yer almaktadır. (RBTS). Bu kelime Biyoloji Terimleri Sözlüğünde “*Organizma içinde özel görevleri olan ve dokulardan oluşmuş, karaciğer; böbrek, kalp gibi yapılar.*” (BTS) olarak açıklanırken Zooloji Terimleri Sözlüğünde “*Organizma içinde özel görevleri olan tek parçalar; vücudun aygıtları.*” (ZTS) şeklinde tanımlanmaktadır.

Dillerin söz varlığında temel sözcükler önemli bir yer tutar. Bu sözcükler, gösterdiği nitelikler dolayısıyla dil akrabalıkları, dil ayrışması, dil öğretimi, dil tarihi ve dilbilgisi gibi dil incelemelerinde ilk olarak başvurulmuş sözcük kategorisini oluşturur. Dilbilimciler tarafından dillerin söz varlığında sayı adları, hayvan adları, organ adları gibi adbilimi verileri temel sözcükler olarak kabul edilmektedir (Doğan, 2005, s. 141).

Organ adları, bir dilin ifade çeşitliliğinin ve inceliklerinin anlaşılması, tarihî gelişiminin ortaya konulması açısından oldukça önemli söz varlığı unsurlarıdır. Türk dilinin muhteva olarak en zengin, gramatikal olarak en güçlü devrelerinden olan Çağatay Türkçesindeki metinlerde yer alan organ adlarının sözvarlığında çok önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Organ adları Çağatay Türkçesinde tek başına olduğu kadar kelime grupları içinde kullanım yönünden de oldukça işlektir. Bilhassa organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin Çağatay Türkçesi metinlerinde kullanım sıklığı dikkat çekicidir.

Klasik Dönem Çağatay Türkçesi şairlerinden Bâbü'r Şâh'ın *Mübeyyen* adlı eseri organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin işlek şekilde kullanılması noktasında son derece önemli bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok güçlü ve büyük bir hükümdar oluşunun yanı sıra Çağatay Edebiyatının en güçlü şairlerinden biri olan Bâbü'r'ün en karakteristik eserlerinden biri olan *Mübeyyen* Hanefî fıkıhına dair bazı konu ve meseleleri izah gayesiyle kaleme alınmış 2000 mısralık bir mesnevidir. Aruzun “fâilâtün mefâilün fâilün” veznindeki bu eser beş fasıl üzerine tertip edilmiştir. İçinde ebced hesabı ile düşürülmüş tarihten eser 928'de (1522) yazıldığı anlaşılmaktadır.² (Akün; 1993, s. 396).

Zengin söz varlığı, dilin çok yönlü kullanımı, derin anlam dünyasıyla Çağatay Edebiyatının en güçlü eserlerinden biri olan *Mübeyyen*'de yapılan taramalar sonucu 47 organ adı³ tespit edilmiştir. Bu organ adlarından kalıplaşmış dil birimi oluşturup çalışmamıza konu olanlar şu şekildedir:

2.1. Mübeyyen Der Fıkıh'ta Organ Adlarıyla Oluşturulan Birleşikler

Dilde kelime yapma, dile yeni ifade aracı kazandırma yollarından biri olan birleşikler “Yeni bir kavramı veya yeni bir nesneyi karşılamak üzere iki ya da daha çok kelimenin belirli şekil bilgisi kurallarına uyularak yeni bir anlam birliği oluşturacak biçimde bir araya getirilmesidir.” (Korkmaz, 2014, s. 190). Kalıplaşmış dil birimlerinin alt gruplarından biri ve en kapsamlısı olan birleşikler zaman içinde dilin temel söz varlığının bir unsuru olur.

2 TDV İslâm Ansiklopedisi, 4. Cilt, 396-400.

3 Tespit edilen 47 organ adından 30'u ile kalıplaşmış dil birimleri oluşturulduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında karşılaştırmalı tablo verilmiştir.

2.1.1. Organ Adlarıyla Oluşan İsim Tamlamaları

ağız sunı: Ağız suyu.

Munkatı bolmağan **ağız sunı**

Yutsaŋ iñekke yitkürüp munı (MDF-A201-1575)

ağız suyu: Ağız suyu, ağız çalkalanan su.

Kim ki bu **ağız suyunı** yutkey

Bî-kefâret kazasını tutkey (MDF-B80b-1530)

arka boyun: Boynun arkası, ense.

Baş u **arka boyunnı** tüptüz itiŋ

Her namaz işlerini siz tüzetiŋ (MDF-A100-751)

ayak uçı: Ayak ucu, ayakların uç kısmı.

Lik hatun ni yirge olturdı

Ayak uçları oŋ sarı turdı (MDF-A114-863)

barmak uçı: Parmak ucu.

Mesh kim ötügüngğa sin kıla sin

Kılma **barmaklarıŋ uçı** bile sin (MDF-A83-615)

burun kanı: Burun kanı.

Halkıŋa barsa ger **burun kanı**

Müfsid-i rûze bilge sin anı (MDF-A196-1531)

ilig tırnağı: El tırnağı, tırnak.

Bir **ilig tırnağın** tamām almak

Yā alınsa ayağını hem mundaŋ (MDF-A231-1825)

iñek tübi: Avurdun dibi.

Tüg çıkar yirdin ol **iñek tübiçe**

Bil iñek ya nî ol süngök tübiçe (MDF-B30b-575)

kıl sanı: Kıl sayısı.

Cisme her niçe ki kıl bolsa

Kıl sanı il tenide til bolsa (MDF-A7-7)

kintik astı: Göbek deliğinin altı.

*Kindik astı*da koyğa sin solnı

Solnıñ üstide koyğıl oñ kolnı (MDF-A110-832)

kişi boynı: İnsan boynu.

*Kişi boynı*ğa koymağay sin ayak

Qayda yir tapsaŋ anda olturmağ (MDF-A137-1089)

qoltuq tügi: Koltuk altı tüyü.

Misl-i *qoltuq tügi* vü ämmesini

Qıl kıyās uşbularge yā nesini (MDF-A231-1822)

kögüs utrusı: Göğüs karşıısı, göğsün karşıısı.

Sin ölügge namāz kıl bu sıfat

*Kögsiniñ utrusı*da qıl bu salāt (MDF-A149-1193)

köz nazarı: Göz nazarı, bakma, bakış.

Qılma arқаŋnı Ka'be öyi sarı

Uşbu öyge kirer *közün nazarı* (MDF-B116b-2165)

öz ilig: Kendi eli.

Kim ki şeyhın ü enbiyānı söger

Qanını *öz ilgi* birle töker (MDF-B10b-170)

saç ucu: Saç ucu.

Munda taqsır kaysındur bilgil

Bir ilig *saçnı ucı*ndan kem qıl (MDF-B100b-1951)

sakal astı: Sakalın altı.

*Sakal astı*da zāhir olsa yüzi

Su tigürsün bu boldı şer sözi (MDF-B30b-573)

sakal üstü: Sakalın üstü.

*Sakal üstü*de zāhir olmasa yüz

Farz bil meshini işit bu söz (MDF-B30b-572)

(MDF-B30b-575)

tiş arası: Dişin arası.

Tiş arasındagını yutmağlık

Bağlamaslık anı ki bar bağlık (MDF-A118-901)

tiş kanı: Diş kanı, dişten gelen kan.

Tiş kanını yutarda iyi tālib

Bolsa ağzın suyu aña gālib (MDF-A201-1576)

toğuz tirisi: Domuz derisi.

Meger ikki şerefdin ol birisi

Biri ādem biri *toğuz tirisi* (MDF-A59-441)

tüg tübi: Tüy dibi.

Bil ki tofrağnı ançça sürmeklik

*Tüg tübi*ge anı tigürmeklik (MDF-A88-652)

2.1.2. Organ Adlarıyla Oluşan Sıfat Tamlamaları

barça barmaqlar: Bütün parmaklar.

Qavma birle rukū u celsede bil

*Barça barmaqlar*ın açuq tutqıl (MDF-A111-842)

iki ayak: İki ayak.

İkki qol ikki tiz baş *ikki ayak*

İşbu yittini yirge bar qoymaq (MDF-B45b-845)

iki qol: İki kol.

İkki qol ikki tiz baş ikki ayak

İşbu yittini yirge bar qoymaq (MDF-B45b-845)

iki qulaq: İki kulak.

Nermeler kim *iki qulaq*da-durur

İkkisiniñ arası bil yüz irür (MDF-B30b-577)

iki tirsek: İki dirsek.

Yana tofrağqa kol tigürmek ile

Sürt qollarğa *ikki tirsek* ile (MDF-A88-654)

iki tiz: İki diz.

İkki kol **ikki tiz** baş ikki ayak

İşbu yittini yirge bar koymak (MDF-B45b-845)

kırkkuluk tüg: Kesilecek tüy.

Bururuj birle tırnağın algıl

Kırkkuluk tügni kırk vü saç salgıl (MDF-A217-1707)

sol kol: Sol kol.

Yā budur kim niçe kadem yörü yol

Yā budur tekye kıl basıp **sol kol** (MDF-A64-475)

tüg çıkar yir: Tüy çıkan yer.

Tüg çıkar yirdin ol inek tübiçe

Bil ingek ya nî ol sünek tübiçe (MDF-B30b-575)

2.2. Mübeyyen Der Fıkh'ta Organ Adlarıyla Oluşturulan İkilemeler

Mübeyyen Der Fıkh üzerine yapılan incelemede eserde organ adıyla oluşturulan ikileme tespit edilmemiştir.

2.3. Mübeyyen Der Fıkh'ta Organ Adlarıyla Oluşturulan Deyimler

Türkçe Sözlükte “*Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği; tabir.* (TS) şeklinde tanımlanan “deyim” kelimesini İ. Ayverdi Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “*İfade gücünü arttırmak için bir araya getirilen ve genellikle gerçek anlamları dışında bir anlam kazanarak kalıplaşan kelime öbeği, tabir, ıstılah.*” (Ayverdi, 2010, s. 279) olarak izah etmiştir. Deyim anlamı (idiomatic meaning)’nı oluşturmak üzere yan yana gelen göstergelerin kendi anlamlarından sıyrılarak anlambilim açısından tek bir gösterge niteliğine sahip olması, yani, bütüne ait tek bir anlamı yansıtır duruma gelmesi, deyimleşme olgusu olarak görebileceğimiz anlambilimsel etkileşim düzleminin sonucudur. Deyimleşme olgusu deyim aktarması, ad aktarması (metonymy), benzetme (simile), ve alüzyon (allusion) gibi anlam aktarımını sağlayan olayların etkisinin söz konusu olduğu bir süreci belirtir. Buna bağlı olarak, deyim anlamı, deyimleşme olgusu sonucunda ortaya çıkan parçaların anlamlarını aşan bütüne ait anlamdır (Subaşı Uzun, 1991, s. 30-31). D. Aksan’ın “*Dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir.*” (Aksan, 1996: 31) şeklinde açıklama getirdiği deyimler, Türk Dilinin tüm tarihsel dönemlerinde söz varlığında önemli bir yere sahiptir.

Mübeyyen’de tespit edilen organ adlarıyla oluşturulan deyimler şunlardır:

ağız aç-: Yemek yemek.

Bu iki ay *ağız açarmı* unut

Ara açılrsa yana baştın tut (B81b-1550)

ağız yap-: Ağız tutmak, ağız kapamak.

Kilse ger esnegün *ağız yapkıl*

Yutalıñ def'iga tekellüf kıl (B45b-852)

Ağız u közni 'özsiz yapmak

Yapğul ağızıñı bolsa esner çak (B48a-896)

ayağdın ayak yüdkе-: Ayak ayak üzerine koymak.

Yana yüdkemek ü *ayağdın ayak*

Celse içre tapang'a olturmak (B48a-897)

ayağ yu-: Ayak yıkamak, ayağını yıkamak.

Başka mesh eyle vü *ayağıñıy*

Aşuğñ birle boldı farz-ı vuzû (A76-571)

ayağ kоp- : Ayak yükselmek, havaya kalkmak.

Bir *ayağ kopsa* bar kerâhiyyet

İkkisi kopsa baştın it niyyet (B41a-759)

Secdede *kopsa* yirdin ikki *ayağ*

Bu dağı müfsid oldı bil mundağ (B50a-947)

ayağ koy- : Ayak basmak.

Ki *ayağ koysa* kâfir ol demde

Yirini körgey ol cehennemde (B14b-249)

Uy u tive kirek-turur ol ân

Üçge vü altığa *ayağ koyğan* (A145-1169)

Bir, bir uy, kırk bolsa öyünge san

Bolğay üç yaşığa *ayağ koyğan* (A173-1342)

baş koyı kıl-: Başı aşağı koymak, secdeye baş koymak.

Yana *kılmağ* rükû'da *koyı baş*

Secde-gehdin yana arıtmak taş (A117-893)

baş kırk-: Başı traş etmek.

Yana baş kırk yâ *saç it taşsîr*

Boldı vâcib bu kılmâğıl taşsîr (B100b-1950)

baş sal-: Kafa sallamak.

Uy kibi *baş salıp* selâm itmek

Aşukup rûkn-i nâ-tamâm itmek (A118-900)

baş yap-: İlk önce yapmak, ilk yapmak.

Yana ihrâm vaktı *baş yapsun*

Kiyse câyiz-durur tikilgen ton (A278-2169)

başnı kırk-: Saçını kesmek.

Başnı kırkar yana helâl bolur

Niççe kün Mekke’de bu hâl bolur (A224-1758)

başnı kırkıl-: Saçı kesilmek.

Yâ saşal birle *başnı kırkılsa*

Rub’ıdın azrak irgenin bilse (A236-1862)

bilge4 bağla-: Bir şeyi beline bağlamak.

Bağlasay bilge nafağa hemyânı

Bâk imes tikken olsa hem anı (B98b-1912)

il bağla-: El bağlamak, el kavuşturmak.

Ayt tekbîr yana üç nevbet

Köterip *bağlamay il* ol fursat (B57b-1104)

il köter-: El kaldırmak.

Mundın özge diriñde tekbîrât

İl köterme başıñnı sin tipret (A147-1187)

il yu-: El yıkamak, ellerini yıkamak.

Yüz yumaktır biri bulardın bil

Tirseging birle *illeriñni yuğıl* (A75-570)

4 *bil* kelimesi metinde *bêl* şeklinde de geçmektedir.

ilig ur-: El sürmek, eliyle dokunmak.

Ka'be astârığa **ilig uruban**

kuçқа sin Ka'be tamını turuban (B116b-2161)

ilgidin kil- / iligdin kil-: Elinden gelmek.

Yapmağı irge **kilse iligdin**

Tizgeçe farz boldı kindiktin (A52-376)

Ser-keş il uşbunı heves kılmas

Sâyir ilniñ bu **ilgiden kilmes** (A30-199)

ilig köter-: El kaldırmak, elini kaldırmak.

Köter iligini diseñ üç tekbr

Biri tañrımede kınutta bir (B44b-828)

Niyyet itkil dağı iligni köter

Burna **iligñ köterme** iy ser-ver (A98-737)

İr **kötersin iligni** gûşқаça

Lık hatun iligni döşқаça (A110-830)

ilig kavuştur-: El kavuşturmak, iki eli birbirine bağlamak.

Lık âhırda **kavuştur ilig**

Kirek ilge bularnı bilmeklik (B57b-1102)

kan eyle-: Kan içinde bırakmak.

Bir ayak bir iligni kim ki tamâm

Eylese kan aña yok ol hengâm (B95a-1829)

kan bir-: Kan vermek, kanını vermek.

Rub'ıça ger yapılsa bu ikki yir

Bir kün ötse bu işke **kan bir**, dir (B94b-1819)

Lâzım olğay bu iş üçün **bir kan**

Bu mañal bir koy eylesün kurbân (B95a-1832)

kan it-: Kan dökmek.

Yapılır 'uzv rub'ıdın köprek

Bolsa mekşûf **kan** kirek **itmek** (B95b-1839)

Kim ki bu nev‘ kılsa ol yitkey
Ol kişi bu işige **kan itkey** (B96a-1853)

kan kıl-: Kan dökmek.
Mütemetti‘ kişi eger bolsa
Kılsa kan rûze yâ tutar bolsa (A224-1762)

Uşbular müfsid-i hac irmes bil
Ger bular vâkı‘ olsa sin **kan kıl** (A228-1793)

Her niçe meclis itseñ isti‘mâl
Ança **kan kılğa** sin munı yâd al (A229-1800)

kögsü ivrül-: Niyeti bozulmak.
Kıbledin özge sarı yüz bolsa
Müfsid olğay çü **kögsüñ ivrülse** (A123-953)

köz açıp yum- : Göz açıp kapamak.
Köz yumup açquça kılur mevcûd
Köz açıp yumguça kılur nâ-bûd (B5b-77)

köz sal-: Göz atmak, bakmak.
Yâhud özünge bir nime aldın
Sûd kılsa satarğa **köz salduñ** (A177-1376)

köz yum-: Göz yummak.
Köz yumup açquça kılur mevcûd
Köz açıp yumguça kılur nâ-bûd (B5b-77)

közge körün-: Göze görünmek, görünür olmak.
Tübi dâhil imes-turur yüzge
Utrudın çün **körünmes** ol **közge** (B30b-576)

közi tüş-: Görmek istemek, bakmak.
Kât itip Ka‘be’ğa çü yavuşsa
Her kaçan Ka‘be’ğa **közi tüşse** (B103a-1980)

közni yap-: Gözünü tutmak, gözünü kapamak.

Ağız u *közni* 'özrsiz *yapmak*

Yapğıl ağızını bolsa esner çak (B48a-896)

kulak sal-: Kulak asmak, dinlemek.

Dünyevîdür bularnı yâd alınız

Uşrevîni diyin *kulak salınız* (B16b-289)

Yana bir mûcib-i nifâsî bil

Barçasını *kulak sal* işitkil (B26a-484)

kulak tut-: Kulak vermek, dinlemek.

Ger necâset hafîfedür anda

Tut kulak hükmin aytayın bende (B21b-394)

Tört kısım oldı barça mâl-ı zekât

Tut kulak diy barıge bir bir bat (A170-1313)

saç sal-: Saç uzatmak.

Burutuñ birle tırnağıñalğıl

Kırkçkuluk tügni kırk vü *saç salğıl* (B89a-1707)

saç taşsîr it-: Saç kesmek, saç kısaltmak.

Yana baş kırk yâ *saç it taşsîr*

Boldı vâcib bu kılmağıl taşsîr (B100b-1950)

tırnak al-: Tırnak kesmek.

Bir ilig *tırnağın* tamâm *almak*

Yâ alınsa ayağını hem mundağ (B94b-1825)

til tigür-: Dil uzatmak.

Ol hilâf irdi nâ-ħağ u bâtıl

Lîk alarğa *tigürmegey* sin *til* (A28-178)

tili asra-: Dili korumak, dili muhafaza etmek.

Söggüçi şer' ara bolur kâfir

Tilimizni sin *asra* iy Kâdir (B10b-171)

til tipret-: Dili hareket ettirmek, konuşmak.

İmdi diy altı farz-ı dâhilni

Bu mesâyilğa *tipretey tilni* (B39b-731)

tüg kırk-: Tüy kesmek, tüy kısaltmak.

Bil ki yitinçi bu-durur bî-şek

Kırkımak bir *tüg* olsa yâ üzme (B94b-1820)

tüg üz-: Tüy kesmek.

Bil ki yitinçi bu-durur bî-şek

Kırkımak bir *tüg* olsa yâ *üzme* (B94b-1820)

yüz ivür-: Yüz çevirmek, yüzünü dönmek.

Yüz ivürsün imam oñ yaña

Fecr ile asrda budur aña (B46b-871)

yüzni kıl-: Yüzünü dönmek, bakmak.

Ger namâz içre zâhir oldı cihet

Yüzni kıl ol sarığa bu fursat (B38b-710)

yüzüñni kibleğa kıl-: Yüzünü kibleye dönmek.

Merve'ğa çık *yüzüñni kibleğa kıl*

Sin Safâ'da oquğanıñ oquğıl (A261-2032)

yüzüñni kiltür-: Yüzünü getirmek, yüzünü döndürmek.

kible sarı *yüzüñni kiltürüben*

Sin vuzû birle aytkıl turuban (B53b-1019)

2.4. Mübeyyen Der Fıkh'ta Organ Adlarıyla Oluşturulan Atasözleri

Mübeyyen Der Fıkh üzerine yapılan incelemede eserde organ adıyla oluşturulan atasözü tespit edilmemiştir.

2.5. Mübeyyen Der Fıkh'ta Organ Adlarıyla Oluşturulan Kalıp İfadeler (Sözler)

Mübeyyen Der Fıkh üzerine yapılan incelemede eserde organ adıyla oluşturulan kalıp ifadeler rastlanmamıştır.

Sonuç

Organ adları, dilin söz varlığı içinde en temel unsurların başında gelir. Türk dilinin muhteva olarak en zengin, gramatikal olarak en güçlü devrelerinden olan Çağatay Türkçesindeki metinler

incelendiğinde organ adlarının sözcük varlığında çok önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Organ adları Çağatay Türkçesinde tek başına olduğu kadar kelime grupları içinde kullanım yönünden de oldukça işlektir. Bilhassa organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin Çağatay Türkçesi metinlerinde kullanım sıklığı dikkat çekicidir.

Klasik Dönem Çağatay Türkçesi şairlerinden Bâbü'r Şah'ın *Mübeyyen* adlı eserinde organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin incelendiği bu çalışmada eserde 47 organ adı tespit edilmiştir. Bu organ adlarından 30 tanesi ile kalıplaşmış dil birimleri oluşturulduğu saptanmıştır. Organ adları ile oluşturulan kalıplaşmış dil birimlerinin işlek şekilde kullanılması noktasında oldukça dikkat çekici bir eser olan *Mübeyyen* üzerine yapılan çalışmada Çağatay Türkçesinin dilbilim çalışmalarında çok önemli bir yere sahip olan kalıplaşmış dil birimlerinin kullanımı yönünden ne derece zengin ve işlek bir yapıya sahip olduğunun gösterilmesi amaçlanmıştır. İlâveten Bâbü'r'ün *Mübeyyen* adlı eseri üzerine yapılan tetkiklerde eserde organ adlarıyla oluşturulmuş birleşikler ve deyimler tespit edilip incelenmiş ancak organ adlarıyla oluşturulmuş ikileme, atasözü ve kalıp ifadeler rastlanmamıştır. Bunun fıkıh kitabı olan *Mübeyyen*'in muhtevasının sınırlı olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

Eserde Tespit Edilen Organ Adları		Kalıplaşmış Dil Birimi Oluşturan Organ Adları	
ağız	kırpık	ağız	koltuk
arka	kol	arka	köğüs
aşuk	koltuk	ayak (ayağ)	köz
ayak (ayağ)	koyun	barmak	kulağ (kulağ)
barmak	köğüs	baş	saç
baş	köz	bil	sağal
bıkın	kulağ (kulağ)	boyun	sünek (süneğ)
bil (bêl)	kuyruk	burun	tırnak
bilek	miğ	il	til
boyun	saç	ilig	tiri
burun	sağal	iğnek	tirseğ
döş	sınçalağ	kan	tiş
igin	sünek (süneğ)	kıl	tiz
il	tapan	kindik	tüğ
ilig	tırnak	kol	yüz
ilig2 (parmak)	tiken		
ilik	til		
iğnek	tiri		
ir(i)n	tirseğ		
kan	tiş		
kağırığ	tiz		
karın	tüğ		
kıl	yüz		
kindik			

Kısaltmalar

BTS: Biyoloji Terimleri Sözlüğü

RBTS: Resimli Tıp Sözlüğü

TS: Türkçe Sözlük

vd.: ve diğerleri

ZTS: Zooloji Terimleri Sözlüğü

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça / References

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Engin Yayınevi.
- Akün, Ö. F. (1993). Bâbü. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 4, 396-400.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. Kubbealtı.
- Çolak, G. (2017). *Türkçede Fosil Kelimeler*. Bilge Kültür Sanat.
- Doğan, L. (2005). Türk Dilinde Organ Adları Üzerine Bir İnceleme–Ana ve Ara Temel Kelimeler. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 141-163.
- Dökmeci, İ., & Dökmeci H. (2014). *Resimli Büyük Tıp Sözlüğü*. Noel Tıp Kitabevleri.
- Eckmann, J. (Çev. Karaağaç, G.) (2013). *Çağatayca El Kitabı*. Kesit Yayınları.
- Er, O. (2016). Bitlis Eren Üniversitesi Takvimlerine Kültürel Değerler Açısından Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 56, 1425-1440.
- Gökdayı, H. (2020). *Türkçede Kalıp Sözler*. Kriter Yayınları.
- Karol, S. (1963). *Zooloji Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karol, S., Suludere Z., & Ayvalı, C. (1998). *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köprülü, M. Fuad (1945). Çağatay Edebiyatı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 3, 270-323.
- Sarı, C. (2019). *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kalıplaşmış Dil Birimleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Seyhan, Oral, T. (2004). *Mübeyyen Der Fıkh (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Çağrı Yayınları.
- Subaşı Uzun, L. (1991). Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 29-39.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Speech Acts and Personal Narrative: Analysing Meghan Markle's Use of Speech Acts

Sevim İNAL* , Nalan Erçin KAMBUROĞLU**

*Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Foreign Languages, English Language Education, Çanakkale, Türkiye

**Kocaeli University, Foreign Languages College, Kocaeli, Türkiye

ORCID: S.I. 0000-0003-0424-9666;
N.E.K. 0000-0001-7794-0437

Corresponding author:

Sevim İNAL,
Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Foreign Languages, English Language Education, Çanakkale, Türkiye
E-mail: seviminal65@gmail.com

Submitted: 21.01.2025

Revision Requested: 06.03.2025

Last Revision Received: 13.03.2025

Accepted: 16.03.2025

Published Online: 16.04.2025

Citation: İnal, S., & Kamburoğlu, N. E. (2024). Speech Acts and Personal Narrative: Analysing Meghan Markle's Use of Speech Acts. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 43, 57-73. <https://doi.org/10.26650/jol.2024.1624083>

ABSTRACT

This study describes the types and functions of speech acts performed by Meghan Markle during an interview with Oprah Winfrey in 2021. The script of the interview constitutes the data. The data analysis is based on five classifications of Searl and Austin's speech act theory: declarative, assertive, expressive, directive and commissive. The data was analysed via MAXQDA through coding. The results indicate that mostly four types of speech acts were performed in her 364 utterances consisting of 318 utterances of representative, 26 utterances of directive, 15 utterances of expressive, and 5 utterances of commissive. Based on this finding, it was concluded that Meghan Markle used representative speech act most and that she mainly gave statements of fact or described things that she believed to be true. Additionally, the authors analyse the significance of Meghan Markle's use of 'I' in her statements and draw conclusions based on these observations.

Keywords: Speech acts, representative, declarative, commissive, expressive, directive

1. Introduction

The interview of Meghan Markle with Oprah Winfrey caught the extensive attention of the media. As it is known, Meghan Markle is an American actress, and upon her marriage with Prince Harry in 2018, she became the Duchess of Sussex. The couple, Meghan Markle and Prince Harry, announced that they would step down as senior working members of the British royal family in January 2021. The couple decided to move to Canada. The couple took part in an interview with Oprah Winfrey in 2021. The interview included the discussion of their wedding, Royal family issues about the skin colour of her unborn baby, Meghan Markle's mental health struggles including the thoughts of committing suicide, a sense of being alienated of the security provided for Royal family members and financial support. Meghan Markle had a critical stance on the British monarchy and the institution.

In this study, the utterances of Meghan Markle in the interview constituted the source of the data and the utterances are analysed considering Speech Act Theories via MAXQDA by coding system. The transcripts were obtained from online media and had already been spread worldwide.

2. Theoretical background

Language is a unique tool in human communication. It comprises a set of sound symbols that convert the thoughts in the mind into words (Yule, 1996).

Words are accepted as one of the smallest units of any language and through them people can perform many things, such as expressing feelings and experiences and describing things. However, the literal meaning of words may not convey the whole intention of the speaker or the hearer may misinterpret the utterances of a speaker during the communication. As to communicate verbally through a language, the meaning the speaker intends to address and the hearer understands takes place between interlocutors is the subject matter of pragmatics. Horn and Ward (2004) defined pragmatics as "the study of those context-dependent aspects of meaning which are systematically abstracted away from in the construction of content logical form" (p.316). Pragmatics can be described as the study of language that concerns the contextual meaning of the utterance and the speaker's intention. Pragmatics falls into many aspects such as context, deixis, implicatures and speech acts. Speech acts theory is the focal point of pragmatics as a general function of the meaning performed in an utterance constitutes the performance of one of the speech acts (John et. Al., 2019), i.e., the speech acts are the core units of communication. In this manner, speech act is not just portraying the word yet in addition expecting to convey just as to give and share the data or considerations from the speaker to the audience (Azhari, 2018; Goodwin, 2014; Handayani, 2015; Hashim, 2016).

Speech act theory originated from Austin's works (1962) and is classified as a locutionary act, an illocutionary act, and a perlocutionary act. The locutionary act is "roughly equivalent to 'meaning' in the traditional sense" (Austin, 1962, p. 108), namely it can be said that the locutionary act is the facial meaning of the utterance. Austin (1962) described the illocutionary

act as the force of the speaker of certain utterances such as informing, ordering, warning, and undertaking (p. 14), and Brown and Yule (1983) give a definition of Austin's theory on the illocutionary act as "can be described in terms of the effect which the illocutionary act, on the particular occasion of use, has on the hearer" (p. 232). Therefore, although the words seem to be as a string of letters, they have incredible power on the hearer and require actions accordingly. Additionally, any descriptive meaning carries thinking, responding as well as action. Any action taken according to utterances is the subject matter of the illocutionary act.

Searle (1976) states, "The basic unit of human linguistic communication is the illocutionary act" (p. 1). This act is classified into five categories: representative/assertive, directive, commissive, expressive, and declarative. While Austin (1962) had previously defined three types of speech acts, the illocutionary act has garnered significant attention from researchers.

Austin's classification of locutionary, illocutionary, and perlocutionary acts provides a foundational understanding of how language functions beyond the transmission of information. Searle's classification of illocutionary acts is widely considered one of the most outstanding among others. This framework has proved to be an essential tool in helping researchers understand the different ways in which individuals use language to convey their intentions and influence the behaviour of others. By identifying these different speech acts, we can better appreciate the complexities of human communication and develop a deeper understanding of how language works.

Speech acts are a fundamental aspect of human communication that are used to express various intentions and functions. Searle (1976) expanded on this by categorising speech acts into representative, directive, commissive, expressive, and declarative acts, which serve different communicative intentions.

Representative speech acts involve the speaker recognising the world and expressing their beliefs about a particular situation through stating facts, making claims, complaining, informing, reporting, and suggesting. Directive speech acts are closely associated with the speaker's intention to influence the behaviour of the listener through ordering, recommending, demanding, and begging. Commissive speech acts focus on the speaker's commitment to a future action or situation and include promising, offering, guaranteeing, and so on. Expressive speech acts focus on the speaker's feelings, such as thanking, regretting, and congratulating. Declarative speech acts have the power to change the situation, with examples including confirming, approving, and naming. Understanding these different speech acts can enhance our understanding of how we communicate with others and the impact our words can have.

Building on this foundation, recent studies emphasise the intersection of speech acts with media discourse. For example, Levinson (2017) discusses how public figures manipulate speech acts to talk on sensitive topics, particularly in important interviews. Markle's use of representative speech acts demonstrates how she constructs a persuasive argument regarding her experiences with the Royal Family, echoing findings from similar analyses of political and media discourse (Okoro, 2017; Witek, 2015).

A similar study on the analysis of illocutionary speech acts performed by Tom Cruise in an interview for promoting his movie was conducted by Haucsa et. al (2020), and the study revealed that the representative speech acts is the most common with the percentage of 48.7. Another study conducted by Kiuk and Ghazali (2018) aimed to explore the most frequent speech acts performed by the main character in the film 'Hacksaw Ridge'. The findings of this study indicate that besides other type of speech acts, the representative act is used by the main character the most. Hashempour (2016) investigated the sorts of discourse demonstrations of 50 credible writings of memorial service banners in Iran. Hashempour did not just examine types of speech acts, but also presented the recurrence just as the level of its utilisation. The consequence of the examination uncovered that of five sorts of speech acts, just four of them are used. The study also found the most frequently used speech acts in funeral service banners, ranking them from the most common to the least common: declarative, directive, expressive, and representative.

Muhartoyo and Kristani (2013) explores the directive speech acts performed in the film 'Sleeping Beauty'. The findings of the study show that ordering categorised under directive speech acts is the most frequently performed in the film. This reveals that directive speech acts play a crucial role in constructing hierarchical relationships and shows how speakers establish control over the narratives to influence the audience. This can be done either through language choice or speech act. In language choice, the speaker may use assertive language, focus on specific facts, and explain things in a very particular way, (Fairclough, 2003; Beard, 2000; Wodak & Meyer, 2015,). In speech acts, the speaker can use representative acts to state facts from their own point of view or use directive speech acts to influence others, (Searle, 1976; Levinson, 2017; Fetzer & Bull, 2012).

Recent studies further expand on the role of speech acts in public narratives. For example, Culpeper and Haugh (2014) examined how impoliteness strategies are employed in media discourse, highlighting the intersection between pragmatics and social positioning. Their findings showed that interviewees often used negative politeness strategies to soften face-threatening acts. This pattern appears in Markle's responses when discussing sensitive topics such as mental health and discrimination. Based on this fact, Meghan Markle's interview with Oprah Winfrey attracted global attention, addressing sensitive issues such as race, mental health, and institutional structures. By analysing Markle's speech acts, this study provides insights into how language is strategically employed in media discourse to construct narratives and persuade audiences. Understanding the pragmatic functions of speech acts in such a widely discussed interview deepens our understanding of how public figures navigate controversial topics and maintain their social and political stances through linguistic choices, (Blommaert, 2005; Chilton, 2004; Culpeper & Haugh, 2014).

3. Aim and Significance of the study

The aim of this study is to identify the types and functions of speech acts performed by Meghan Markle in an interview with Oprah Winfrey in 2021. This study aims to contribute to the existing pool of research in the fields of pragmatics, speech act theory, media discourse analysis and sociolinguistics by examining unscripted interviews through the lenses of speech act theory. Meghan Markle is a high-profile media figure, widely followed due to her diverse ethnic background, being a well-known actress and marriage into the British royal family.

The significance of this study lies in its examination of how language, particularly speech acts, is strategically used in public discourse to shape narratives, construct identities, and influence audiences. Considering the widespread impact of Markle's interview, which drew global attention to discussions on race, mental health, and the British monarchy, analysing her speech acts highlights the power of language in media and persuasion. Furthermore, this study extends existing research on speech act theory by applying it to real-life, unscripted discourse rather than controlled fictional works. This study shows how public figures navigate sensitive topics through language and how their language is perceived by audiences.

4. Research Method

This study used a qualitative descriptive method. Qualitative approach emphasises the distinctive aspects of human experience, (Dörnyei, 2007). Discourse analysis was employed as discourse concerns with the purpose of the language use in the social context, that is, the actual intended meaning behind the literal meaning. The aim of this study is to describe the types and functions of speech acts performed by Meghan Markle in an interview with Oprah Winfrey in 2021 by finding the answers to the questions stated below:

1. What kinds of illocutionary speech acts were performed by Meghan Markle in her interview with Oprah Winfrey?
2. What are some lexical items frequently used by Meghan Markle during the interview with Oprah Winfrey?
3. What is the interpretation of the mostly used first-person singular pronoun 'I' during the interview?

The script of the interview constitutes the data of this study. The data was analysed via MAXQDA with the help of coding system. MAXQDA is a software specifically designed to analyse several qualitative data such as video, text, tables, transcripts, pdf, and other documents. As the initial step of the analysis, the interview was transcribed by the researchers, and then the transcript of the utterances was analysed with the help of the coding tags in MAXQDA. The utterances of Meghan Markle are labelled in accordance with the codes attained in MAXQDA. There were five main code tags: representative, directive, expressive and commissive. These main codes had subcodes shown in

Table 1. The Codes and Subcodes Employed in the Study

Representative	Directive	Expressive	Commissive	Declarative
Stating	Questioning	Thanking	Refusing	Confirming
Reporting	Asking	Wishing	Warrant	Declaring
Claiming	Challenging	Praising	Regretting	Approving
Affirming	Suggesting	Ashamed	Vowing	Dismissing
Concluding	Inviting	Apologising	Swearing	Naming
Complaining	Insisting	Like	Undertaking	Blessing
Believing	Ordering	Blaming	Promising	
Alerting	Daring	Welcoming	Offering	
Denying	Commanding	Detesting		
Forecasting	Commanding	Deploring		
Insisting	Begging	Appreciating		
	Requesting	Apologising		
	Ordering	Congratulating		

The subcodes of the representative speech act are stating, reporting, claiming, affirming, concluding, complaining, believing, alerting, denying, forecasting, and insisting. questioning, asking, challenging, suggesting, inviting, insisting, daring, commanding, begging, requesting, and ordering are the subcodes belonging to the directive speech act. The subcodes of the expressive speech act are thanking, wishing, praising, ashamed, apologising, liking, blaming, welcoming, detesting, deploring, appreciating, apologising, and congratulating. Commissive speech acts consist of refusing, warranting, regretting, vowing, swearing, undertaking, promising, and offering. Confirming, declaring, approving, dismissing, naming, and blessing are the subcodes of the declarative speech act.

In the pursuit of exploring the second research question, the corpus of the script of Meghan Markle's speech was compiled through Sketch Engine, which is an online software developed by Lexical Computing (n.d.) for corpus analysis. Following this step, word lists based on range and frequency and part of speech were formed using the Sketch Engine.

5. Findings

Drawing upon the 364 utterances performed by Meghan Markle through the interview with Oprah Winfrey, the result of this research indicates that five types of speech acts with different percentages were performed by Meghan Markle in her 364 utterances. These 364 utterances comprised 281 utterances of representative, 37 utterances of declarative, 26 utterances of directive, 16 utterances of expressive, and 5 utterances of commissive speech acts. Chart 1 presents the percentages of speech acts performed by Meghan Markle in the interview.

Based on chart 1, representative acts dominate Meghan Markle's interview responses at 77.0%, indicating that she most frequently uses statements that convey information, describe experiences,

or assert beliefs. The second most common category is declaratives at 10.1%, suggesting that she occasionally employs speech acts that serve to make formal announcements or change the contextual situation. Directives appeared next at 7.1%, reflecting few instances of requesting or instructing. Expressive acts make up 4.4%, indicating some emotional or attitudinal expressions, while commissive are the least common at 1.4%, signifying very few promises or commitments.

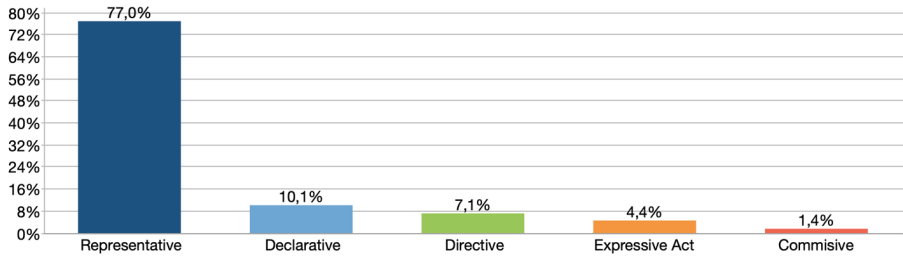

Chart 1. The Percentages of the Speech Acts Performed by Meghan Markle in the Interview

5.1. Representative Speech Acts

According to Yule (1996), a representative speech act tells about the truthfulness of the utterance. This type of act includes stating, reporting, claiming, affirming, concluding, complaining, believing, alerting, denying, forecasting, and insisting. In the interview, the discourse analysis of Meghan Markle indicates that she performed representative speech acts most during the interview with a percentage of 77. This finding is consistent with the studies of Rafli, 2018; Ramayanti and Marlina, 2018; Okoro, 2017, and Witek, 2015 who also found the representative act to be the most uttered speech act by Meghan Markle. The functions of the representative speech act are various and are presented in Table 2.

Table 2. Number of Representative Speech Acts	
	Number of the Segments
Stating	108
Reporting	63
Claiming	62
Concluding	15
Complaining	14
Believing	7
Denying	4
Alerting	4
Forecasting	3
Insist	1
TOTAL	281

The percentages of the functions of representative speech acts presented in Chart 1 are various stating, reporting, claiming, affirming, concluding, complaining, believing, alerting, denying, forecasting, and insisting. The highest function is stating, the second is reporting, and the lowest one is insist.

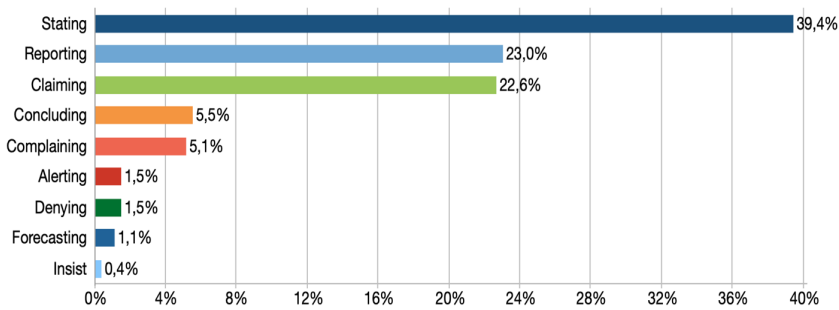

Chart 2. The Functions of Representative Speech Act

According to Chart 2, stating function representative speech act with the percentage of 39.4 was performed most by Meghan Markle. The second most performed function was reporting (23.0%). The third most preferred one was claiming function (22.6%). Insisting (0.4%), forecasting (1.1%), alerting (1.5), and denying (1.5%) were the functions of the representative speech act used least by Meghan Markle during the interview with Oprah Winfrey. The examples of the functions of the utterances are presented in Table 3.

Table 3. Utterances and Functions of Representative Speech Acts		
No	Utterance	Function
24	...we were in the car. Deeply, to show respect, I learned it very quickly right in front of the house. We practised and walked in.	Stating
25	Fergie ran out and said, 'Are you ready?' Do you know how to curtsy?	Reporting
147	Everyone from ... everyone in my world was given very clear directive, from the moment the world knew Harry and I were dating, to always say, 'No comment'. That's my friends, my mom and dad.	Claiming
104	I'm not sharing that piece about Kate in any way to disparage her. I think it is really important for people to understand the truth.	Concluding
300	...it's disproportionately terrible what we see out there to anyone else'. But nothing was ever done, so we had to find a solution.	Complaining
108	They wouldn't let her because I believe she's a good person.	Believing
62	No, no I hadn't heard that.	Denying
80	What was shocking was ... what was that, six, seven months after our wedding?	Alerting
106	...maybe in the same way that the Palace wouldn't let anybody else.	Forecasting
272-274	It was really difficult to see those as compartmentalised conversations. I wasn't able to follow up with why, but that	Insisting

5.2. Declarative Speech Acts

Thirty seven of the utterances of Megan Markle performed in the interview can be categorised into functions of the declarative speech act. Among the functions of the declarative speech acts, affirming was used the most. This constitutes 10.1% of the total utterances of Meghan Markle. Table 4 shows examples of this function.

Table 4. Utterances and Functions of Declarative Speech Acts		
No	Utterance	Function
4	All of that is correct.	Affirming
59	Harry: Just the three of us. Meghan: Just the three of us.	Affirming

5.3. Directive Speech Acts

Directive shows itself in the forms of commanding, asking, begging, ordering, requesting, inviting, suggesting, daring, forbidding and many more (Barron, 2017; Norrick, 2015; Sobola, 2018). The functions of the directive speech act can be found in the utterances of Meghan Markle in the interview. The percentage of 5 of 12 functions of the directive speech act is presented in Chart 3.

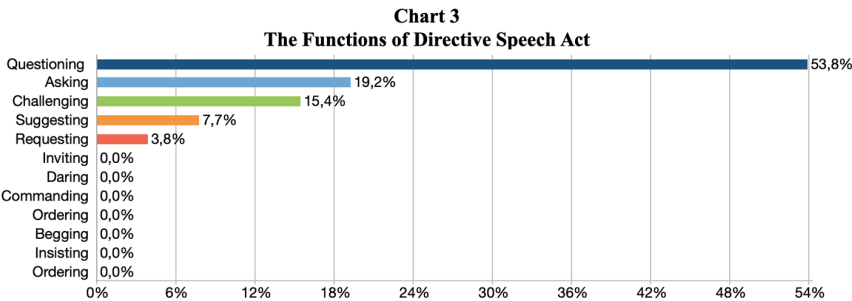

Chart 3. The Functions of Directive Speech Act

Considering the information presented in Chart 3, the questioning function (53.8%) of the directive speech act was performed by Meghan Markle among other functions of the directive speech act. The asking function (19.2%) comes the second of the directive speech act used by Meghan Markle. The request function (3.8%) was performed least. Table 5 illustrates the examples of the functions of the directive speech act employed by Meghan Markle during the course of the interview.

Table 5. The Utterances and Functions of Directive Speech Acts		
No	Utterance	Function
200	And I thought, well, if they're not going to kill things like that, then what are we going to do?	Questioning
116	...have I done it since we've been sitting down?	Asking
360	But I think, to answer your question, I don't know how they could expect that after all of this time, we would still just be silent if there is an active role that The Firm is playing in perpetuating falsehoods about us.	Challenging
348	I bring solutions. To admit that you need help...	Suggesting
2	We do this time. I'll wait for my husband to join us and we can share that with you.	Requesting

5.4. Expressive Speech Acts

Fifteen of the utterances of Megan Markle performed in the interview can be categorised into functions of the expressive speech act. This utterance consists of the expression of thanking, wishing, welcoming, apologising, praising, congratulating and many more (Cutting, 2002; Mey, 2001, Levinson, 2017; Peneva, 2018). Among the functions of the expressive speech acts, thanking, wishing, praising, ashamed, blaming and apologising were used by Meghan Markle during the interview. This constitutes 4.4% of the total utterances of Meghan Markle. Chart 4 shows the percentage of these functions.

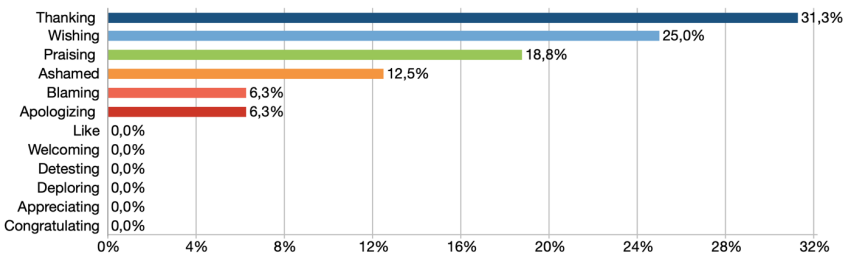

Chart 4. The Functions of Expressive Speech Acts

Based on the information presented in Chart 4, the thanking function (31.3%) of the expressive speech act was performed by Meghan Markle most among other functions of the expressive speech act. The wishing function (25%) comes second in the expressive speech act. Blaming and apologising functions (6.3 %) were performed least by Meghan Markle during the interview. Table 5 illustrates the functions of the expressive speech act with examples employed by Meghan Markle during the course of the interview.

Table 6. Utterances and Functions of Expressive Speech Acts		
No	Utterance	Function
5	Thanks for inviting me.	Thanking
243	...I, again, wouldn't wish pain on my child, but that is their birthright to then make a choice about.	Wishing
102	That's a good question.	Praising
290	I was really ashamed to say it at the time and now I am ashamed to have to admit....	Ashamed
551	Oh, my gosh. It's amazing how they can use Meg for everything.	Blaming
354	I'm sorry if it's shocked you! It's been a lot.	Apologising

5.5. Commissive Speech Acts

5 of the utterances performed by Megan Markle in the interview can be categorised into functions of the commissive speech act. Among the functions of the commissive speech acts, refusing and warrant were used by Meghan Markle during the interview. This constitutes 1.4 % of the total utterances of Meghan Markle. Chart 5 shows the percentage of these functions.

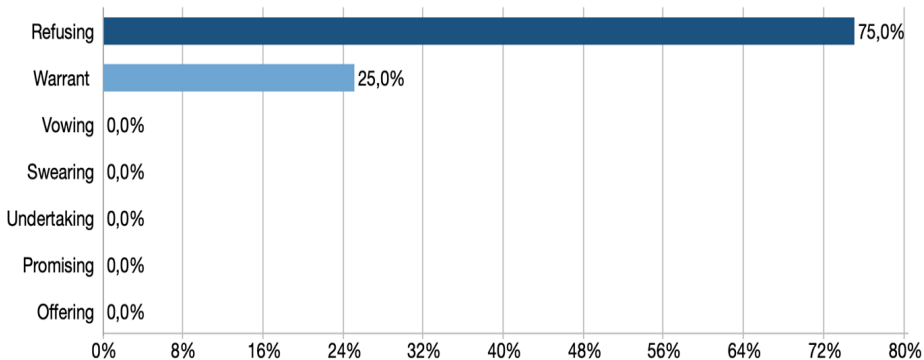

Chart 5. The Functions of Commissive Speech Act

Table 7 illustrates examples of the commissive speech act functions employed by Meghan Markle during the interview.

Table 7. The Utterances and Functions of Commissive Speech Acts		
No	Utterance	Function
348	I don't want to bring that to him	Refusing
59	Harry: Just the three of us. Meghan: Just the three of us.	Affirming

5.6. Research Question 2

The second research question investigated the lexical items frequently used by Meghan Markle during her interview with Oprah Winfrey.

Noun	<i>f</i>	Verb	<i>f</i>	Adjectives	<i>f</i>	Pronoun	<i>f</i>	3-4-gram	<i>f</i>
people	23	be	514	a lot of	17	I	317	I didn't	12
family	19	have	114	hard	11	It	166	I don't	11
time	17	do	96	safe	10	you	108	going to be	9
thing	15	go	72	clear	9	we	105	I wasn't	9
conversation	15	know	67	much	7	my	50	I think that	8

Table 8 presents the ten most frequent items for different parts of speech along with 3-gram and 4-gram items with their frequency within 6325 words. Accordingly, the noun 'people' has the highest frequency, which is slightly higher than the second item 'family' in that list. Another part of the speech item is the verb. The verb 'be' has the highest frequency, which is almost five times higher than the second item 'have' in that list. 'A lot of' which is the highest-frequency adjective, with a frequency slightly higher than the next item 'hard' on the list. The most common pronoun used by Meghan Markle is 'I' which occurred 317 times in the interview. Finally, the highest frequency item in n-gramme list is 'I didn't', indicating the frequent use of the past tense in the interview.

5.7. Research Question 3

1.	I 've thought about this a lot. It was like having an out-of- body experience for which I was very present. The night before, I slept through the night entirely...(Sentence 5)
2.	I would say I went into it naively because I didn't grow up knowing much about the Royal Family...(Sentence 9)
3.	I didn't feel any need to, because everything I needed to know he was sharing with me. Everything we thought I needed to know, he was telling me. (Sentence 15)
4.	I practised very quickly and went in, and apparently, I did a very deep curtsey, and we just sat there and we chatted and it was lovely and easy and I think, thank God, I hadn't known a lot about the family. Thank God, I hadn't researched. I would have been so in my head about all of it. (Sentence 46)
5.	I don't know why. I can see now what layers were at play (Sentence 92)
6.	I 've always worked. I have always valued independence. I 've always been outspoken, especially about women's rights. I mean, that's the sad irony of the last four years . . . is I 've advocated for so long for women to use their voice, and then I was silent. (sentence 147)

Research results pertaining to the use of self-referenced subjects reveal that the frequent use of pronouns in the first-person singular, such as “I,” can be linked to a number of issues, including cultural beliefs, mental health concerns, and self-focused attention (Baker, 2011, Yu et al, 2015, Zimmermann et al., 2013). Yu et al. (2015) investigated the use of first-person pronouns in nine languages on the basis of cultural values. They found that British English speakers use first-person singular use more than most other languages speakers. This finding may indicate the rising sense of individualism. The consistently expressive nature of speech has led some to conclude that linguistic styles identify personalities (Goldberg, 1990). According to Baker (2011), using pronouns poses enormous importance in their speech, and there is a positive correlation between psychological health and the choice of pronouns. An invasive interpersonal style and higher levels of interpersonal distress were linked with the use of first-person singular pronouns (Zimmermann et al., 2013). Weintraub (1981) points out that the use of pronouns is a sign of egocentrism and reflects the extent to which the self has extended. Highly egocentric individuals tend to use more first-person singular pronouns like “I” and less first-person plural pronouns like “us.” In a similar sense, Bello (2013) puts forward that the use of *I* to show pledge is to gain confidence. Moreover, Beard (2000) argues that the use of the personal pronoun *I* clearly conveys a sense of personal engagement, particularly when discussing positive news. Table 9 illustrates some of the first-person singular use by Meghan Markle.

6. Discussion and Conclusion

Drawing upon the 364 utterances made by Meghan Markle, this study presents the distribution of five types of speech acts, highlighting both the most and the least frequently used. These 364 utterances consist of 318 utterances of representative 26 utterances of directive, 15 utterances of expressive and 5 utterances of commissive speech acts. Here, Meghan Markle employed the functions of representative speech acts higher than the other functions of speech acts. In this regard, Meghan Markle tended to express her condition and share things with the interviewer. The consequence of the current examination showed that Meghan Markle would in general pass on her expression to give articulations of truth or to depict things that she accepted as true. Based on the most employed representative speech acts by Meghan Markle, the findings demonstrated that Meghan Markle showed a tendency to convey her utterances to give statements of fact or to describe things that she believed to be true.

In her speech, Meghan Markle uses a range of speech acts to share her feelings, affirm her sense of agency, and reflect on the difficulties she has encountered. Her words convey not only moments of frustration but also a desire to foster dialogue, propose constructive perspectives, and articulate her viewpoint in response to perceived misrepresentations. While the explicit purpose of representative speech acts is to convey information, the hidden meaning behind these types of speech can involve complex social, psychological, and communicative dynamics of the interconnected. Her speech acts (representative speech act) about her criticising the media for invading her privacy may be showing her concerns. It is noteworthy that during the

interview, Meghan Markle did not employ speech act functions such as welcoming, detesting, deploring, appreciating, or congratulating.

Regarding 'I', which is the most used word by Meghan Markle, may refer to her way of perceiving the world in that particular use. Zimmermann et al., (2013) maintained that the use of the first-person singular pronoun refers to the interpersonal style of a person and the way they interact with the world (Bello, 2013). Interpersonal style and higher levels of interpersonal distress were linked with the use of the first-person singular pronouns (Zimmermann et al., 2013). Weintraub (1981) points out that the use of pronouns is a sign of egocentrism and reflects the extent to which the self has extended. Highly egocentric individuals tend to use more first-person singular pronouns like "I" and less first-person plural pronouns like "us." In a similar sense, Bello (2013) maintains that the use of 'I' is a commitment to gain confidence. To Beard (2000) the use 'I' conveys a sense of personal involvement, particularly during the discussion of glad tidings. All in all, there are different perspectives about the use of the personal pronoun *I*, and it is obvious that the purpose of this interview is somehow self-explanation after their exit from the royal family and to explain themselves better.

It is important to realise how Meghan Markle's statements reflect personal agency and introspection. She uses 'I' as a powerful tool to convey personal experiences and a range of emotions and self-reflection, which shapes her narrative and connects with the audience on a personal level but in an emotional depth.

We can see self-awareness in her statement of "*I would say I went into it naively because I didn't grow up knowing much about the Royal Family*" (Sentence 9). This reflects her self-awareness and indicates that she is aware of her lack of preparation and knowledge prior to joining the Royal Family, which brings a sense of modesty to her story. Her statement "*I didn't feel any need to, because everything I needed to know he was sharing with me. Everything we thought I needed to know, he was telling me*" (Sentence 15), Markle underlines her trust and dependency on Prince Harry. Her statement "'I practised very quickly and went in, and apparently, I did a very deep curtsy...thank God, I hadn't known a lot about the family. Thank God, I hadn't researched. I would have been so in my head about all of it'" (Sentence 46). She expresses relief for not knowing much about the Royal Family; however, the statement also reflects her hidden panic at the time. Markle expressed her concern for silence after being advocated for women to use their voice. "*I've advocated for so long for women to use their voice, and then I was silent*" (Sentence 147). She criticises herself and it can be interpreted as a self-complaint and a form of self-protest.

This study, however, does not include non-verbal elements such as intonation and facial expressions, which could offer additional layers to the analysis. Future research could explore these aspects to further enrich our understanding of Markle's narrative style and its impact.

It is believed that such studies analysing Meghan Markle's and other public figures' interviews and speech bring a unique perspective on language use, conversational strategies and the social impact of high-profile figures' speech in shaping public discourse. Specifically,

these analyses provide insights into how Markle navigates sensitive topics and the rhetorical tools she employs, such as speech acts and adherence. By focusing on her use of the first-person pronoun “I,” for example, researchers explore the balance between personal narrative and public persona. This approach also sheds light on the ways Markle frames her experiences and reflects on sensitive aspects of her identity and familial relationships.

Meghan Markle’s interviews are valuable for two main reasons. First, they are “linguistically enriching” because they analyse the specific words and expressions she uses, helping us understand how language is used in sensitive, high-stakes conversations. Second, these studies are socially significant because they highlight the impact of her statements on the public and the media. Through discourse and pragmatic analyses, researchers contribute to an understanding of how language functions as a powerful medium for shaping perceptions, sparking conversations, and influencing social attitudes. By examining her interview, this study explores how Meghan Markle gently questions traditional views and expectations associated with being a member of the Royal Family, particularly through her openness in discussing sensitive topics such as mental health. This perspective provides meaningful insight into how public figures use language to shape narratives, influence social attitudes, and connect with audiences on significant issues, as reflected in Meghan Markle’s discourse.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- N.E.K.; Data Acquisition- N.E.K.; Data Analysis/Interpretation- N.E.K., S.İ.; Drafting Manuscript- N.E.K.; Critical Revision of Manuscript- S.İ.; Final Approval and Accountability- S.İ.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

References

- Austin, J., L. (1962). *How to do things with words* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Azhari, A., S. (2018). Speech acts of classroom interaction. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 4(2), 24-45.
- Baker, A. A. (2011). *The impact of personal pronoun usage on psychological health*. Website Name. Retrieved: 10.07.2023 from <http://www.example.com>
- Barron, A. (2017). The speech act of ‘offers’ in Irish English. *World Englishes*. 36(2), 224-238.
- Beard, R. (2000). *The Language of Politics*. London: Routledge.
- Bello, A. B. (2013). *Self-reference as a confidence-building device in discourse*. *Journal of Language and Social Psychology*, 32(4), 450–465.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse: A critical introduction*. Cambridge University Press.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge University Press.
- Chilton, P. (2004). *Analyzing political discourse: Theory and practice*. Routledge.
- Culpeper, J., & Haugh, M. (2014). *Pragmatics and the English language*. Palgrave Macmillan.
- Cutting, J. (2002). *Pragmatics and discourse*. London: Routledge.

- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. Routledge.
- Fetzer, A., & Bull, P. (2012). *An introduction to pragmatics: Social action and discourse analysis*. Palgrave Macmillan.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216–1229.
- Goodwin, J. (2014). "Conceptions of speech acts in the theory and practice of argumentation: a case study of a debate about advocating." *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 79-93.
- Handayani, N., D. (2015). *The use of expressive speech acts in Hannah Montana session 1*. Journal of English Education.
- Hashempour, Z. (2016). A study on Iranian funeral posters: speech acts analysis. *Journal of Language Teaching and Research*, 7(5), 946-952.
- Hashim, S. S. M. (2016). *Speech acts in selected political speeches*. International Journal of Humanities and Cultural Studies, Volume 3, Issue 1, June 2016.
- Haucsa, G. M., Marzuki, A., G., Alek A. & Hidayat, D. N. (2020). "Illocutionary Speech Acts Analysis in Tom Cruise's Interview. *Academic Journal Perspective: Education, Language, and Literature*, 8(1), 11-19.
- Horn, L. R., & Ward, G. (Eds.). (2004). *The handbook of pragmatics*. Blackwell Publishing.
- John, P., Brooks, B., & Schriever, U. (2019). Speech acts in professional maritime discourse: A pragmatic risk analysis of bridge team communication directives and commissives.
- Kiuk, P., Y., & Ghazali, I. (2018). Speech Act Analysis in Desmond's Conversation in Hacksaw Ridge Movie. *Journal JELLT*, 2(1).
- Levinson, S. C. 2017. Speech acts. In *Oxford handbook of pragmatics* (pp. 199-216). Oxford University Press.
- Mey, J. L. (2001). *Pragmatics: An introduction*. UK: Blackwell Publishing.
- Muhartoyo, M., & Kristani, K. (2013). Directive Speech Act in The Movie "Sleeping Beauty". *Humaniora*, 4(2), 949-966.
- Norrick, N. R. (2015). Narrative illocutionary acts direct and indirect. *Journal of Pragmatics*, 86, 94-99.
- Okoro, C. N. (2017). A speech act analysis of the formal declaration of interest for presidency and inaugural speeches of President Muhammadu Buhari. *Language in India*, 17(10), 49-66.
- Peneva, D. (2018). Modality markers in the speech acts of assurance in english and Bulgarian spoken discourse. *Knowledge International Journal*, 22(6), 1529-1534.
- Rafli, Z. (2018). English speech acts of illocutionary force in class interaction. *Advances in Language and Literary Studies*, 9(3), 113-120.
- Ramayanti, D., & Marlina, L. (2018). The analysis of types illocutionary acts in "tangled" movie. *E-Journal English Language and Literature*, 7(1), 14-23.
- Searle, J. R. (1979). *Semantics*. T.J. Press
- Sobola, E. (2018). An analysis of illocutionary force of metaphor of abuse in a Bollywood movie-house of trouble. *EKSU Studies in Language and Literature (ESILL)*, 6, 104-111.
- Witek, M. (2015). Mechanisms of illocutionary games. *Language & Communication*, 42, 11-22.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2015). *Methods of Critical Discourse Analysis* (2nd ed.). SAGE Publications.

- Yu, X., Liu, Y., Chen, W., & Zhang, H. (2015). Personal pronoun usage and self-focused attention in online discourse: A quantitative analysis. *Journal of Pragmatics*, 85, 1–12.
- Weintraub, W. (1981). *Verbal behavior: Adaptation and psychopathology*. Springer Publishing Company.
- Yule, G. (1996). *The study of language* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Zimmermann, J., Wolf, M., Bock, A., Peham, D., & Benecke, C. (2013). The way we refer to ourselves reflects how we relate to others: Associations between first-person pronoun use and interpersonal problems. *Journal of Research in Personality*, 47(3), 218-225.

